

คู่มือปฏิบัติการนิเทศ

นางจิรโรบล เคาภูเขียว

**ตำแหน่ง ศึกษาพิเศษ
วิทยฐานะศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ**

กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

คำนำ

เอกสาร คู่มือปฏิบัติการนิเทศ ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินการนิเทศของศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ นางจิโรบล เคาภูเขียว ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ ชำนาญการพิเศษ ซึ่งรับผิดชอบโครงการและแผนงานดังนี้ กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรขั้นพื้นฐาน กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ กิจกรรมโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล กิจกรรมโรงเรียนสุจริต และรับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ดนตรี ศิลปะ และนาฏศิลป์

การนิเทศภาระงานที่รับผิดชอบงานในหน้าที่ ข้าพเจ้าได้ดำเนินงานตามแนวทางการนิเทศแบบ“เข้าใจ เข้าถึง ทั่วถึง ใฝ่พัฒนา” บนพื้นฐานความเป็นเป็นกัลยาณมิตรเพื่อเป็นการวางแผนตามกรอบและภาระงานที่ได้รับมอบหมาย โดยส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้ดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตามกรอบนโยบาย ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตรงตามมาตรฐานตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการนิเทศ ของศึกษานิเทศก์ หรือบุคลากรอื่นที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาได้เป็นอย่างดี

นางจิโรบล เคาภูเขียว

๓ เมษายน ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
บทที่ ๑ บทนำ	๑
หลักการและเหตุผล	๑
วัตถุประสงค์	๒
เป้าหมาย	๒
บทที่ ๒ ปฏิทินการนิเทศ	๓
ปฏิทินการนิเทศสถานศึกษาในความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์	๔
บทที่ ๓ กระบวนการนิเทศ	๖
บทที่ ๔ รูปแบบการนิเทศ	๗
๑. การนิเทศรายบุคคล	๗
๑.๑ การเยี่ยมชั้นเรียน	๗
๑.๒ การสาธิตการสอน	๘
๑.๓ การให้คำปรึกษาแนะนำ/ เสนอแนะ (Coaching)	๙
๑.๔ เทคนิคการให้คำปรึกษา	๑๐
๒. การนิเทศรายกลุ่ม	๑๑
แบบบันทึกการนิเทศ	๑๒
ประวัติผู้จัดทำ	๑๓

บทที่ ๑

บทนำ

หลักการและเหตุผล

คู่มือการนิเทศติดตามและประเมินผลระบบบริหารและจัดการศึกษาเล่มนี้ เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการปฏิบัติราชการของกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ ให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทางและแผนปฏิบัติการ สามารถดำเนินการวิเคราะห์ วิจัย นิเทศ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินระบบบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และคุณลักษณะของคนในศตวรรษที่ ๒๑ โดยมีหลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมขององค์กร ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ และวิสัยทัศน์ พันธกิจ ของกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ในการขับเคลื่อนกระบวนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

“ภารกิจหลัก” ของศึกษานิเทศก์ การช่วยเหลือและแนะนำส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับงานหลายด้านและบุคลากรหลายฝ่าย โดยผู้นิเทศต้องทำหน้าที่ใน ๔ บทบาทสำคัญบทบาทแรกได้แก่ การเป็นผู้ประสาน (Coordinator) เช่นประสานงานระหว่างหน่วยงานต้นสังกัดกับโรงเรียนประสานให้ครูแต่ละระดับให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประสานชุมชน ผู้ปกครองกับครู เป็นต้น บทบาทที่สอง คือ การเป็นที่ปรึกษา (Consultant) โดยเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ครู และผู้รับการนิเทศทั่วไป บทบาทที่สามคือ การเป็นผู้นำกลุ่ม (Group Leader) คือต้องรู้วิธีที่จะทำงานร่วมกับกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จ และ บทบาทที่สี่คือ การเป็นผู้ประเมิน (Evaluator) ได้แก่ เป็นผู้ประเมินผลหลักสูตร ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ประเมินคุณภาพผู้เรียนในสมรรถนะต่างๆ เป็นต้น

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ เป็นกลุ่มงานดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานเท่าเทียมกันโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน ส่งผลให้ ผู้เรียนทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษา การดำเนินการสำรวจระดับคุณธรรมและความโปร่งใสของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและนโยบายของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3๐ ที่กำหนดให้ข้าราชการทุกคนในสังกัดต้องมีคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อวัดระดับคุณธรรมและความโปร่งใสในการปฏิบัติงานที่สามารถตรวจสอบกลุ่มนิเทศ เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งใน

การบริหารและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกันโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษา ในงานตามภารกิจของกลุ่มนิเทศติดตาม กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3๐ เป็นกลุ่มงานดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา วิเคราะห์วิจัยติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา ในงานตามภารกิจของกลุ่มนิเทศติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาที่มีศึกษานิเทศก์แต่ละคนรับผิดชอบตามกรอบงานที่ได้รับมอบหมาย

ความสำเร็จของการปฏิบัติการนิเทศการจัดการศึกษานั้น ศึกษานิเทศก์ต้องใช้บทบาททั้ง ๔ นี้เป็นสำคัญแต่จะเลือกใช้บทบาทใดเป็นหลักในการนิเทศนั้นอาจขึ้นอยู่กับเรื่องที้นิเทศ สถานการณ์ ความจำเป็นรวมทั้งความถนัดของผู้นิเทศเองด้วยอย่างไรก็ตามจะต้องมีการปฏิบัติการนิเทศอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องจึงจะทำให้ “ภารกิจหลัก” นี้ประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์และสง่างามการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของโรงเรียนภายใต้การขับเคลื่อนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ โดยกลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา แยกตามภาระงานที่รับผิดชอบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามวิสัยทัศน์ของสำนักงานเขตพื้นที่ คือ “พอเพียง เป็นคนดี มีวินัย สุจริต จิตอาสา” ซึ่งมีจุดเน้นตามภารกิจที่รับผิดชอบ ดังนี้

๑. กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระบวนการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้

๒. กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย

ส่งเสริมการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาและการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาส่งเสริมและประสานงานการประกันคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษา

๓. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และดำเนินงานยกระดับคุณภาพการศึกษาร่วมกับศูนย์วิชาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๔. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย นิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผลการดำเนินงานตามกิจกรรม

๔.๑ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

๔.๒ โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล

๔.๓ โรงเรียนสุจริต

๔.๔ เศรษฐกิจพอเพียง

๕. นิเทศติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่รับผิดชอบใน สหวิทยาเขตแก่งคร้อ คอนสวรรค์ ได้แก่ โรงเรียนโนนสะอาดวิทยาและ โรงเรียนสามหม่อวิทยา

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามภาระงานที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐

๒. เพื่อรายงานผลการนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามภาระงานที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐

๓. เพื่อพัฒนาเครื่องมือและนวัตกรรมไปสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการให้การศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. เพื่อให้มีแนวทางนิเทศ การบริหารและการจัดการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ และสถานศึกษา

๕. เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาและจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

๖. เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษา มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาชาติ

๗. เพื่อส่งเสริมการพัฒนา การวัดและประเมินผลการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาให้มีคุณภาพ

๘. เพื่อพัฒนาระบบการนิเทศติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารจัดการศึกษา

๙. เพื่อส่งเสริม การศึกษา วิจัย และพัฒนาให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ และสถานศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน

เป้าหมาย

๑. ด้านปริมาณ

๑.๑ นิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ จำนวน ๓๐ แห่ง (นิเทศเดือนละ ๑ ครั้ง/ โรงเรียน)

๑.๒ สถานศึกษาในสังกัดสามารถดำเนินงาน ในระดับ “ดี” ขึ้นไป เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

๒. ด้านคุณภาพ

สถานศึกษาในสังกัดมีการดำเนินงานตามนโยบายได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ข้อมูลพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐

➤ **วิสัยทัศน์ (Vision) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐**
“สร้างคนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเอง”

➤ **พันธกิจ (Mission) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐**
➤

๑. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ควบคู่คุณธรรมและดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๓. พัฒนาระบบบริหารจัดการให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

➤ **ค่านิยมองค์กรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐**
“มุ่งผลสัมฤทธิ์ แนวคิดใหม่ บริการด้วยใจ โปร่งใสสะอาด”

เพื่อให้การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ กลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมองค์กร เพื่อเสริมสร้างคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันนำไปสู่คุณภาพของผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และมีคุณลักษณะของคนในศตวรรษที่ ๒๑

บทที่ ๒ ปฏิทินการนิเทศ

การนิเทศปกติ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต๓๓กำหนดให้มีการนิเทศตามโครงการการนิเทศพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นการปฏิบัติการนิเทศสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ที่มีความต่อเนื่องทั่วถึงและสม่ำเสมอตามนโยบายหรือประเด็นการนิเทศที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต๓๓กำหนดสำหรับสถานศึกษาภาครัฐให้นิเทศอย่างน้อยเดือนละ๑ครั้งทั้งนี้ศึกษานิเทศก์อาจนิเทศมากกว่าที่สำนักงานเขตพื้นที่กำหนดได้หากสถานศึกษามีความต้องการหรือความจำเป็นให้มีการนิเทศเพิ่มเติม

ปฏิทินปฏิบัติการนิเทศสถานศึกษาในความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์

กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ ได้กำหนดปฏิทินการนิเทศให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติการนิเทศสถานศึกษาในความรับผิดชอบของตน ดังนี้

ปฏิทินการนิเทศสถานศึกษาในความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์

โรงเรียนในความรับผิดชอบ	ระยะเวลานิเทศ	ผู้รับผิดชอบ
๑. หนองบัวแดงวิทยา ๒. ภักดีชุมพลวิทยา ๓. ชัยภูมิภักดีชุมพล ๔. เทพสถิตวิทยา ๕. ภูเขี้ยว ๖. โนนสะอาดวิทยา ๗. หนองบัวระเหววิทยาการ ๘. จัตุรัสวิทยาการ ๙. คอนสารวิทยาคม ๑๐. นางแดดวังชมภูวิทยา รัชมังคลาภิเษก	มิถุนายน- กรกฎาคม	คณะศึกษานิเทศก์

โรงเรียนในความรับผิดชอบ	ระยะเวลาให้เทศ	ผู้รับผิดชอบ
๑. โนนคุณวิททยาการ รัชมิ่งคลาภิเษก ๒. หนองคอนไทยวิททยาคม ๓. บ้านแท่นวิททยา ๔. บ้านค่ายวิททยา ๕. นาหนองทุ่ม ๖. ภูพระวิททยาคม ๗. กุดตุ้มวิททยา	สิงหาคม- กันยายน	คณะศึกษานิเทศก์
๘. บางอำพันธ์วิททยาคม ๙. คูเมืองวิททยา ๑๐. ชีลองวิททยา		
๑. บ้านเขว้าวิททยายน ๒. เจียงทองพิทยาคม ๓. เมืองพญาแลวิททยา ๔. นายางกัลกพิทยาคม ๕. คอนสวรรค์ ๖. สตรีชัยภูมิ ๗. กาญจนภิเษกวิททยาลัย ชัยภูมิ	ธันวาคม	คณะศึกษานิเทศก์

บทที่ ๓

กระบวนการนิเทศ

แนวทางการนิเทศช่วยเหลือการทำงานของครูในการจัดการเรียนการสอนนั้นกลุ่มนิเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ เน้นให้ใช้กระบวนการทำงานตามศาสตร์พระราชาคือ “พอเพียง เป็นคนดี มีวินัย สุจริต จิตอาสา” บนพื้นฐานความเป็นป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน มีสาระสำคัญ ดังนี้

ประการที่ ๑ การเข้าใจ

ด่านแรกในการดำเนินการนิเทศโดยผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของผู้รับการนิเทศร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งกำหนดกิจกรรมการ นิเทศร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีความเข้าใจซึ่งกันและกันให้มากที่สุด

ประการที่ ๒ การเข้าถึง

ด้านต่อมา

ในการดำเนินการนิเทศโดยผู้นิเทศจะต้องเข้าถึงข้อมูลของผู้รับการนิเทศอย่างแท้จริงเช่นอาจมีการสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอนของครูสาขาวิชาหรือให้ตัวอย่างการจัดกิจกรรมให้กับครูรับฟังเหตุผลปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศเองก็ต้องทำความเข้าใจถึงความต้องการของผู้นิเทศด้วยเช่นกัน เพื่อให้การนิเทศแต่ละครั้งเกิดประโยชน์สูงสุด

ประการที่ ๓ ฟังได้

ด้านนี้หลังจากมีการสังเกตการณ์สอนภายในชั้นเรียนเกิดขึ้นหากครูผู้สอนมีประเด็นที่แก้ไขปัญหาคือได้ศึกษานิเทศก์จะต้องศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและหาแนวทางแก้ไขร่วมกับคณะครู

ประการที่ ๔ การพัฒนา

เป็นก้าวที่สี่หลังจากที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีความเข้าใจและเข้าถึงข้อมูลซึ่งกันและกันด้วยการสังเกตการกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นนี้ผู้นิเทศจะต้องสะท้อนภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและร่วมออกแบบหรือปรับปรุงสื่อ/กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนจากนั้นอาจกลับมาสังเกตการสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอนอีกครั้ง หลังจากนั้นก็ร่วมสะท้อนภาพ ชื่นชม และให้ข้อเสนอแนะส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์อีกครั้ง

บทที่ ๔

รูปแบบการนิเทศ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ กำหนดให้มีการนิเทศติดตามโครงการ “การนิเทศพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์สามารถเลือกใช้รูปแบบหรือเทคนิคการนิเทศตามดุลยพินิจของตนอย่างอิสระ รูปแบบการนิเทศที่ศึกษานิเทศก์นิยมใช้ มีดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่จะต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาก้าวหน้าตลอดเวลา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะบรรลุผลสำเร็จเกิดผลดีมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องพัฒนาทั้งระบบที่สัมพันธ์และเกื้อกูลต่อกัน ได้แก่กระบวนการบริหาร กระบวนการนิเทศการศึกษาและกระบวนการเรียนการสอน หากทั้ง 3 กระบวนการได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องต่อเนื่องแล้วคุณภาพการศึกษาย่อมเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534, อ้างถึงใน สุพิชฌาย์ แสงลี. 2545 : 14)

1. ความหมายของการนิเทศการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการศึกษาได้มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไปการที่จะนิยามให้เฉพาะเจาะจงไปว่าการนิเทศการศึกษาคืออย่างไรอย่างนั้น อาจสรุปได้ยาก เพราะขึ้นอยู่กับการพัฒนาการทางความคิด จุดมุ่งหมายและแนวทางการศึกษาแต่ละยุคสมัย สำหรับการนิเทศการศึกษาตามความหมายของนักวิชาการมีดังนี้

ซูแซน ซูลลิแวนและเจฟฟรีย์ แกลนซ์ (Sullivan/Glanz. 2000 : 24) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือ กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน การนิเทศการศึกษาเป็นเสมือนหนึ่งศูนย์กลางแห่งการพัฒนาการเรียนการสอน

วรรณพร สุขอนันต์ (2550 : 17) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา ไว้ว่าการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกันในบรรยากาศแห่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นิเทศและผู้รับนิเทศ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลสูงสุดแก่ผู้เรียน

วัชรรา เล่าเรียนดี (2552 : 5) ได้สรุปความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันด้วยการช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกันและกันระหว่างผู้ให้การนิเทศหรือผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ หรือระหว่างเพื่อนครู เพื่อที่จะพัฒนาหรือปรับปรุง

คุณภาพการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียน

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ในการช่วยเหลือ แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนางานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผลให้นักเรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. จุดมุ่งหมายของการนิเทศ

เนื่องจากการนิเทศการศึกษาหรือการนิเทศการเรียนการสอนนั้น มีความซับซ้อนเนื่องจากการดำเนินการที่เกี่ยวกับมนุษย์ และจะต้องพัฒนาบุคคลเพื่อให้มีประสิทธิภาพการกำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศที่ชัดเจนจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้นำเสนอจุดมุ่งหมายของการนิเทศไว้ดังนี้

สาย ภาณุรัตน์ (2527 : 5) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้

12 ประการคือ

1. ช่วยให้ครูเห็นและเข้าใจถึงแก่นแท้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษาและหน้าที่ โดยเฉพาะของโรงเรียนที่จะดำเนินการไปสู่ความมุ่งหมายของการศึกษานั้น
2. ช่วยให้ครูได้เห็นและเข้าใจความหมายและปัญหาของนักเรียนและจัดสนองความต้องการของนักเรียนอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตลอดจนแก้ไขป้องกันปัญหาอันพึงจะมีแก่เยาวชน
3. ช่วยสร้างครูให้มีคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ
4. ช่วยเสริมขวัญคณะครูให้อยู่ในภาพที่ดีและเข้มแข็งรวมหมู่คณะที่จะปฏิบัติงานด้วยกำลังปัญญาอันสูงบรรลุจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน
5. ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของงานถูกต้อง ตามความสามารถของครู แต่ละคน
6. ช่วยให้ครูพัฒนาการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น
7. ช่วยเหลือครูใหม่ให้เข้าใจระบบงานในโรงเรียน และงานในอาชีพของครู
8. ช่วยประเมินผลงานของครูตามแนวทางที่ตกลงกันไว้
9. ช่วยแก้ปัญหาและวางแผนเกี่ยวกับการเรียนการสอนให้เหมาะสม
10. ช่วยประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ
11. ช่วยค้นหาปัญหาของโรงเรียนที่แก้ไขได้โดยอาศัยความคิดเห็นร่วมกัน
12. ช่วยปกป้องครูไม่ให้ถูกใช้งานเกินขอบเขตและถูกลงโทษโดยไม่เป็นธรรม

สังัด อุทรานันท์ (2530 : 12) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาคน
2. เพื่อพัฒนางาน
3. เพื่อการประสานสัมพันธ์
4. เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ

กิติมา ปรีดีลภ (2532 :265) เสนอจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ช่วยครูค้นหาและรู้วิธีการสอนของตนเอง
2. ช่วยให้ครูแยกแยะวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง
3. ช่วยให้ครูรู้สึกมั่นใจในอาชีพ และเชื่อมั่นในความสามารถของตน
4. ช่วยให้ครูมีความรู้คุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการ
5. ช่วยเผยแพร่ให้ชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียน
6. ช่วยให้ครูเข้าใจถึงปรัชญาและความต้องการทางการศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (อ้างถึงใน เพ็ญศิริ จารุจินดา. 2543 : 5 - 6) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
2. โรงเรียนจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามกำหนดไว้ในหลักสูตร
  3. พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง
  4. ให้บุคคลในโรงเรียนได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนและปฏิบัติงานก้าวหน้าในวิชาชีพ
  5. ให้บุคลากรในโรงเรียนมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานและพัฒนางานตามหน้าที่

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 7) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาว่า เพื่อพัฒนาคน พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนางานด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การศึกษา ช่วยประสานและความร่วมมือให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนอกจากนั้นยังสร้างความมั่นคงในอาชีพ สร้างสรรค์กำลังใจให้แก่ครูเพื่อจะได้ร่วมมือกันพัฒนานักเรียนให้เกิดพัฒนาการตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

วัชรา เล่าเรียนดี (2552 : 6) ได้สรุปเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษาเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนางานในวิชาชีพของตนได้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลถึงผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมในที่สุด

จากจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาของนักวิชาการดังที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมาย เพื่อเพิ่มพูนทักษะการจัดการเรียนการสอนการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ ครู บุคลากร อันส่งผลให้มีความสามารถในการพัฒนางานด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ให้มี ประสิทธิภาพ

2.1.3 หลักการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักในการปฏิบัตินิเทศการศึกษา ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้ให้หลักการนิเทศการศึกษาไว้ 14 ข้อ คือ

- 1) การนิเทศการศึกษาต้องเป็นประชาธิปไตย
- 2) การนิเทศการศึกษาจะต้องเป็นการเสริมสร้างและเป็นการสร้างสรรค์
- 3) การนิเทศการศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องกับการรวมแหล่งวิทยาการเข้าเป็นกลุ่มมากกว่าที่จะแบ่งผู้นิเทศออกเป็นรายบุคคล
- 4) การนิเทศการศึกษาควรตั้งรากฐานของการพัฒนาวิชาชีพมากกว่าจะเน้นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล
- 5) การนิเทศการศึกษาจะต้องหาทางส่งเสริมความเจริญของงานและพัฒนาครูโดยเฉพาะในเรื่องความถนัดของแต่ละบุคคล
- 6) จุดมุ่งหมายสูงสุดของการนิเทศการศึกษา คือหนทางให้เด็กได้บรรลุตามความมุ่งหมายของการศึกษา
- 7) การนิเทศการศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องอยู่กับการส่งเสริมความรู้สึกรอบอุ้นให้แก่ครู และการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่คณะ
- 8) การนิเทศการศึกษาควรเริ่มต้นจากสภาพการณ์ปัจจุบันที่กำลังเผชิญอยู่
- 9) การนิเทศการศึกษาควรเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าและความพยายามของครูให้สูงขึ้น
- 10) การนิเทศการศึกษาควรเป็นการส่งเสริม ปรับปรุงสมรรถภาพ เจตคติและข้อคิดเห็นของครูให้ถูกต้อง
- 11) การนิเทศการศึกษาควรเป็นอย่างง่าย ๆ และไม่มีพิธีรีตอง

- 12) การนิเทศการศึกษาควรใช้เครื่องมือและกลวิธีง่าย ๆ
- 13) การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผล
- 14) การนิเทศการศึกษาควรมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน และสามารถประเมินผลได้ด้วย

ตนเอง

ซารี มณีศรี (2542) ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานในการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1) การนิเทศเป็นการกระตุ้นเตือน การประสานงานและแนะนำให้เกิดความเจริญ
งอกงามแก่ครู โดยทั่วไปอาจทำได้โดย

- (1) จัดให้มีการฝึกอบรมด้านวิชาชีพ เพื่อให้ครูได้ทราบหลักวิธีการสอนทั่วไป
- (2) พัฒนาวิชาความรู้ ใช้เทคนิควิธีสอนให้มีประสิทธิภาพ
- (3) มีความเชื่อมั่นในการสอน มีประสบการณ์ในการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสอน
- (4) พัฒนาทัศนคติในการทำงานให้อยู่ในเกณฑ์ดี
- (5) ปรับปรุงแบบประมวลการเรียนการสอน โครงการสอน จัดให้มีกิจกรรมเสริม

หลักสูตรอันเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างประสบการณ์แก่ผู้เรียน

- (6) จัดทำวัสดุการสอนชนิดต่าง ๆ ที่หาได้ในโรงเรียนและในท้องถิ่น
- (7) เข้าใจเทคนิคการประเมินผล ช่วยให้มีประสบการณ์ในการเตรียมเครื่องมือ

ประเมินผลชนิดต่าง ๆ

- 2) การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย
- 3) การนิเทศเป็นการสร้างบรรยากาศให้ครู ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ หาวิธีการใหม่ ๆ

ในการจัดการเรียนการสอน

- 4) การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตรเป็นงานที่เกี่ยวข้องกัน รวมถึงการใช้หลักสูตร
และการวางแผนพัฒนาหลักสูตร
- 5) การนิเทศเป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ งานนิเทศเป็นงานที่ต้องร่วมมือกัน ช่วยเหลือ
ผู้อื่น โดยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นด้วยการยอมรับนับถือ เห็นอกเห็นใจคนอื่น
- 6) การนิเทศมุ่งเสริมบำรุงขวัญ งานนิเทศควรสร้างเสริมขวัญกำลังใจของครูให้สูงขึ้น
มีการยกย่องชมเชย

7) การนิเทศมีจุดมุ่งหมายที่จะให้โรงเรียนจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้อง
กับชุมชน ให้การวางแผนสอดคล้องกับสภาพความต้องการ และปัญหาในชุมชน และส่งเสริมให้ครูได้ใช้
ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และร่วมมือกับ
ชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543ข) กล่าวถึง หลักการนิเทศการศึกษาไว้ 10 ประการ ดังนี้

- 1) หลักสภาพผู้นำ (Leadership) คือการใช้อิทธิพลของบุคคลที่จะทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเป็นไปตามประสงค์
- 2) หลักความร่วมมือ (Co-operation) คือการกระทำร่วมกันและรวมพลังทั้งหมดเพื่อแก้ปัญหาด้วยกัน โดยยอมรับและยกย่องผลของความร่วมมือในการปรับปรุงการเรียนการสอนจากหลายฝ่าย และทำหน้าที่และความรับผิดชอบชัดเจนในการจัดองค์การ การประเมินผล ตลอดจนการประสานงาน
- 3) หลักการเห็นใจ (Considerateness) คือการนิเทศการศึกษาจะต้องคำนึงถึงตัวบุคคลที่ร่วมงานด้วยการเห็นใจ จะทำให้ตระหนักในคุณค่าของมนุษย์สัมพันธ์
- 4) หลักการสร้างสรรค์ (Creativity) คือการนิเทศการศึกษาจะต้องทำให้ครูเกิดพลังงานที่จะคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ หรือทำงานด้วยตนเองได้
- 5) หลักการบูรณาการ (Integration) เป็นกระบวนการซึ่งรวมสิ่งกระจัดกระจายให้สมบูรณ์ มองเห็นได้
- 6) หลักการมุ่งชุมชน (Community) เป็นการแสวงหาปัจจัยในชุมชนและการปรับปรุงปัจจัยเหล่านั้นเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ในชุมชนให้ดีขึ้น
- 7) หลักการวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ซึ่งเกี่ยวกับการแสวงหาผลในอนาคต การกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการล่วงหน้า การพัฒนาทางเลือกเพื่อปฏิบัติให้บรรลุถึงจุดประสงค์และการเลือกทางปฏิบัติให้เหมาะสมที่สุด
- 8) หลักการยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถที่จะถูกเปลี่ยนแปลงได้และพร้อมอยู่เสมอที่จะสนองความต้องการสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความจริงมากกว่าความเป็นบุคคล
- 9) หลักวัตถุวิสัย (Objectivity) หมายถึง คุณภาพที่เป็นผลจากหลักฐานตามสภาพความจริงมากกว่าความเป็นบุคคล
- 10) หลักการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การหาความจริงโดยการวัดที่แน่นอนและหลายอย่าง

ชุด บัญญา (2546) ได้นำความหมายของการนิเทศ หลักการนิเทศดั้งเดิมมาผสมผสานกับแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา แนวคิดที่เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวคิดที่ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพครู และระดับคุณภาพครู / ผู้บริหาร (NTQ/EMQ) หลักการนิเทศในยุคใหม่ที่ควรจะเป็นก็คือ

- 1) การนิเทศการศึกษา จะต้องเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงาน ใช้ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ
- 2) การนิเทศการศึกษา มุ่งให้ครูรู้จักวิธีคิดค้นการทำงานด้วยตนเอง มีความสามารถในการนำตนเองและสามารถตัดสินใจปัญหาของตนเองได้
- 3) การนิเทศการศึกษา ควรเป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคลแล้วเปิดโอกาสให้ได้แสดงออกและพัฒนาความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่
- 4) การนิเทศที่ดี จะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ย้ำๆและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันและต้องให้ครูรู้สึกว่าจะช่วยให้เข้าพบวิธีที่ดีกว่าในการทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
- 5) การนิเทศการศึกษาควรเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่มีพิธีรีตอง
ทองสุข ชาภักดี (2545 อ้างถึงใน อเนก ส่งแสง, 2540) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

- 1) การนิเทศต้องมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ
  - (1) มีนโยบาย จุดมุ่งหมาย และแนวทางในการปฏิบัติการนิเทศที่แน่นอนชัดเจน
  - (2) เป็นไปตามกฎเกณฑ์และสภาพปัญหาหรือความเป็นจริงในเรื่องนั้น ๆ
  - (3) มีวิวัฒนาการทั้งด้านเนื้อหา สารระ เครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ตลอดจนกลวิธีในการนิเทศ
  - (4) มีการติดตามและประเมินผลการนิเทศอย่างมีระบบ
- 2) การนิเทศเป็นการช่วยกระตุ้น ประสานงาน และแนะนำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ผู้สอน และผู้เรียนมากกว่าการจับผิด
  - (1) มีการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อครูจะได้เข้าใจหลักการสอนทั่วไป
  - (2) พัฒนาเทคนิควิธีสอนให้มีประสิทธิภาพ
  - (3) ฝึกทักษะและประสบการณ์ในการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน
  - (4) พัฒนาเจตคติในการเรียนการสอนให้อยู่ในเกณฑ์ดี
  - (5) ปรับปรุงเอกสาร แผนการสอน
- 3) การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย
  - (1) ผู้นิเทศเป็นผู้นำทางวิชาการไม่ใช่ผู้ใช้อำนาจ
  - (2) ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมให้มีการแสดงออกโดยทั่วถึง
  - (3) ผู้รับการนิเทศมีอิสระจะคิดริเริ่ม และมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนปฏิบัติงาน
  - (4) ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

4) การนิเทศเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

- (1) มีขั้นตอนการนิเทศตามลำดับ มีระเบียบและวิธีการ
- (2) มีการรวบรวมข้อมูลและสรุปผลมาใช้ในการนิเทศ
- (3) มีการประเมินและติดตามผล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546) ได้สรุปหลักการพื้นฐานของการนิเทศการสอนไว้ดังนี้

1) การนิเทศเป็นการส่งเสริมความเจริญงอกงาม

- (1) การจัดให้มีการฝึกอบรมด้านการเรียนการสอน เพื่อให้ครูได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักวิธีการสอนต่าง ๆ
- (2) ช่วยพัฒนาความรู้ทางวิชาการเฉพาะ ให้เทคนิควิธีการสอนอย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ
- (3) พัฒนาให้มีความเชื่อมั่นในการสอน และมีประสบการณ์ในการใช้สื่อการเรียนการสอน
- (4) พัฒนาทัศนคติและอุดมการณ์ในการทำงานให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน
- (5) พัฒนาประมวลรายวิชา โครงการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์แก่ผู้เรียน
- (6) ร่วมมือจัดทำสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ ที่จำเป็นและหาได้ในโรงเรียนและท้องถิ่น
- (7) ช่วยพัฒนาประสบการณ์การประเมินผลและเทคนิคการใช้ และเตรียมเครื่องมือประเมินผล
- (8) ช่วยวางแผนและพัฒนาผู้เรียนที่มีปัญหาการเรียนและปัญหาอื่น

2) การนิเทศมีความเป็นประชาธิปไตย

- (1) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำของการศึกษามากกว่าที่จะเป็นโดยตำแหน่ง
- (2) ต้องยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ครูมีอิสระในการใช้ความสามารถของตนเอง พัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนให้ดีขึ้น
- (3) เปิดโอกาสให้ครูมีความคล่องตัวในการดำเนินงานต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบ ริเริ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนการทำงาน
- (4) การใช้อำนาจหน้าที่ควรเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มและหมู่คณะ
- (5) ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- (6) อำนาจยอมเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีประชาธิปไตย ทุกคนมีโอกาสที่จะแสดง

ความสามารถและความเป็นผู้นำ

(7) ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ ครู จะต้องร่วมมือกันเพื่อช่วยแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน

3) การนิเทศเป็นกระบวนการสร้างสรรค์

(1) ผู้นิเทศและครูร่วมกันสร้างบรรยากาศในการนิเทศด้วยการประชุมปรึกษา
ร่วมกัน

(2) ผู้นิเทศให้อิสระแก่ครูได้มีความคิดสร้างสรรค์ตามความสามารถของแต่ละคน

4) การนิเทศยึดหลักการสร้างมนุษย์สัมพันธ์

(1) ให้การยอมรับนับถือบุคคลอื่น ๆ เป็นพื้นฐานในการสร้างมนุษย์สัมพันธ์
(2) ให้ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์ใจ
(3) สร้างความเชื่อถือและศรัทธาให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือเพื่อสร้างมิตรภาพ
กับบุคคลอื่น

5) การนิเทศเพื่อสร้างเสริมขวัญและกำลังใจ

(1) ขวัญกำลังใจของครูดี ย่อมส่งผลในการทำงานให้ดีขึ้นไปด้วย
(2) ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนขึ้นอยู่กับขวัญของครูที่ให้กำลังใจแก่ผู้เรียน
(3) ครูก็ต้องการขวัญและกำลังใจ
(4) การดำเนินงานควรจะเป็นไปด้วยความสมัครใจ ตามความสามารถของแต่ละ
บุคคล

6) การนิเทศเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน

(1) งานนิเทศเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียน
(2) งานนิเทศเป็นการปรับปรุงการสอนของครู
(3) งานนิเทศเป็นการพัฒนาหลักสูตร
(4) การประเมินผลการสอนมีความจำเป็นในการปรับปรุงการเรียนการสอน

7) การนิเทศเป็นการประสานสัมพันธ์ระหว่างงานนิเทศกับงานอื่น ๆ

(1) การให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างงานนิเทศกับงานอื่น ๆ
(2) การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่น ๆ

ธเนศ ขำเกิด (2547) ได้กล่าวว่าหลักการนิเทศการศึกษา เป็นการส่งเสริมสนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูให้ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ว่า เป้าหมายที่สำคัญของการนิเทศ คือ การพัฒนาครูให้เป็น “ครูมืออาชีพ” บนรากฐานของประชาธิปไตย

ใช้เครื่องมือเทคนิค และวิธีแบบง่าย ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน สามารถประเมินผลการปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง

สุมน อมรวิวัฒน์ (2547) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศและพัฒนาครูจะต้องเริ่มที่การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันในประเด็นหลัก เพื่อให้มีเอกภาพในหลักการและมีความหลากหลายในวิธีการ

จากหลักการการนิเทศศึกษาดังกล่าว พอสรุปได้ว่า หลักการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันด้วยความรัก ห่วงใย ใส่ใจ เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจซึ่งมีวิธีการที่หลากหลายเช่น การฝึกอบรม วิชาการ การจัดการเรียนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน เพื่อแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาและวางแนวทางดำเนินงานอย่างเหมาะสมที่จะพัฒนางานอย่างเป็นระบบ ด้วยความพอใจ ความเท่าเทียมกัน การกระตุ้นเสริมแรง การประสานสัมพันธ์ การสร้างสรรค์ และความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบและแนวทางการนิเทศการศึกษา

1. การนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในนั้น มีจุดเน้นที่การนิเทศการสอน เป็นระบบย่อยของระบบโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ การดำเนินการนิเทศภายในนั้น มีผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนของครูผู้สอน โดยยึดหลักสำคัญว่า การสอนเป็นพฤติกรรมที่เรียนรู้ได้ และการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ผู้นิเทศสามารถนิเทศครูผู้สอนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเรียนการสอนได้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น จึงจัดได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการให้การศึกษาต่อเนื่องแก่ครูผู้สอนในโรงเรียน

1.1 ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการนิเทศภายใน สรุปได้ ดังนี้

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2538 : 40) ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนว่าเป็นการประสานพลังกาย พลังใจ และพลังความคิดของครูทุกคนภายในโรงเรียนเข้าด้วยกันทำการพัฒนาพฤติกรรมการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพต่อคุณภาพที่พึงประสงค์ของนักเรียน

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 110) ที่ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนว่า หมายถึง การทำงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ทำงานร่วมกันกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

ซารี มณีศรี (2542 : 201) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการร่วมมือกันระหว่าง ผู้
 นิเทศกับครูผู้สอน เพื่อปรับปรุงการสอนของครูให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และได้ให้นิยามความหมายที่
 น่าสนใจดังนี้ 1) การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้ที่
 อยู่ในโรงเรียนตั้งแต่ผู้บริหารลงไปในอันที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายใน
 โรงเรียนให้ดีขึ้น 2) การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูใน
 โรงเรียนในการที่จะแก้ไขปรับปรุง พัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของ
 นักเรียน และ 3) การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริม และสร้างสรรค์ให้เกิด
 การปรับปรุงและพัฒนางานวิชาการภายในโรงเรียน เพื่อให้มีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 ของนักเรียนสูงขึ้น โดยอาศัยบุคลากรของโรงเรียน

วัชรรา เล่าเรียนดี (2545 : 130) กล่าวถึงการนิเทศภายในโรงเรียน เป็น
 กระบวนการ
 นิเทศการศึกษาที่จัดดำเนินการโดยบุคคลภายในโรงเรียนเป็นหลักประกอบด้วยผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู
 อาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 ในโรงเรียนโดยตรง เป้าหมายที่สำคัญคือการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ช่วยเหลือและสนับสนุนให้การ
 จัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานการศึกษาต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพบรรลุผลตาม
 จุดหมายที่ตั้งไว้

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545 : 26) ให้ความหมายของการนิเทศภายในว่า การนิเทศภายใน
 เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียน ในการที่จะปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการทำงานของ
 ครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

ไมยมิตร บ้องวิชัย (2546 : 9) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในไว้ว่า
 การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรภายในโรงเรียนในการที่จะพัฒนา
 คุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูอันจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพการศึกษา
 ของประเทศชาติต่อไป

กรองทอง จิระเดชากุล (2550 : 4) ได้ให้ความหมายว่าการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง
 การส่งเสริมสนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตาม
 ภารกิจหลักได้แก่ การจัดการเรียนการสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการ ของนักเรียนทุกด้านทั้ง
 ทางด้านร่างกาย สังคมอารมณ์ จิตใจ และสติปัญญาให้เต็มตามวัยและศักยภาพ

วรรณพร สุขอนันต์ (2550 : 31) ให้ความหมายการนิเทศภายในไว้ว่า การนิเทศภายใน
 หมายถึง ความร่วมมือกันของผู้บริหาร และครูผู้สอนในสถานศึกษา ในการพัฒนางานวิชาการของ
 สถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยการให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือครูหรือบุคลากรที่

เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ให้รู้จักปรับปรุงวิธีสอนและเนื้อหาการสอน ตลอดจนปรับปรุงการประเมินผล การสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ ช่วยให้เกิด ความมั่งคั่งทางวิชาชีพทางการศึกษา ทำให้ครูผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจ และมีกำลังใจที่จะ พัฒนาการจัดการเรียนการสอน และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นและรักษามาตรฐานไว้ จน ส่งผลให้สถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของผู้รับประโยชน์จากสถานศึกษาทุกฝ่าย อีกทั้งผ่านการประเมินภายใน และภายนอก

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรภายใน โรงเรียนที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพในด้านการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เพื่อเพิ่มพูนทักษะให้ครู เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ และก่อให้เกิดผลขั้นสุดท้าย คือ คุณภาพของผู้เรียน

1.2 ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นรูปแบบหนึ่งของการนิเทศการสอนที่มีการริเริ่มและจัด ดำเนินการโดยบุคลากรภายในโรงเรียน ประกอบด้วย บุคคลหลายฝ่ายตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้ช่วย ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูที่ได้รับมอบหมาย ทำหน้าที่ผู้นิเทศ และครูผู้สอนทุกคนเป็นผู้รับการนิเทศ มี ขอบข่ายการดำเนินโดยสรุป ดังนี้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546 : 15)

1. การนิเทศภายในโรงเรียนมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ บุคลากรภายใน สถานศึกษาเป็นผู้จัดดำเนินการ เป็นเจ้าของโปรแกรมการนิเทศตามความต้องการของครูในสถานศึกษานั้น ๆ การดำเนินงาน กระบวนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา

2. ผู้นิเทศดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายหลักว่า เป็นการมุ่งพัฒนา ครูผู้สอนภายในสถานศึกษา ให้รู้จักวิธีการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เพื่อให้การศึกษา เกิดผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหวังของการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการนิเทศ ภายในสถานศึกษา ซึ่งความสำเร็จของการนิเทศภายใน ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนและเห็น ความสำคัญของการนิเทศของผู้บริหาร ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นหน้าที่ โดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษาในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน

3. ผู้นิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะฝ่ายวิชาการ

3.3 หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าแผนกวิชา

3.4 ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอน แต่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน

มีประสบการณ์ในการสอน สามารถสาธิตหรือให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อนร่วมงานได้

3.5 ผู้เชี่ยวชาญที่เชิญมาเป็นวิทยากรเฉพาะด้าน

ยุพิน ยืนยง (2553 : 52) ได้สรุปขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ 6 งาน ประกอบด้วย 1) งานวิชาการ 2) งานกิจการนักเรียน 3) งานบุคลากร 4) งานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก 5) งานบริหารทั่วไป และ 6) งานความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นงานนิเทศ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลถึงคุณภาพของงานและประสิทธิผลของผู้เรียน

สรุปได้ว่า ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง ภาระงานหรือบทบาทหน้าที่ของบุคลากรภายในหรือภายนอกโรงเรียนที่จะช่วยกันปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอนของครูผู้สอนให้ดีขึ้น

1.3 แนวคิดที่ใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายซึ่งในปัจจุบันยึดกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน โดยสรุป ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 48)

1. วิธีการเชิงระบบ (System Approach) เป็นแนวคิดการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนมีความมุ่งหมายเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียน โดยพิจารณาตามความต้องการจำเป็นตามลำดับความสำคัญ วิเคราะห์หาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ปัญหา และหรือพัฒนา ทดลองดำเนินการ ติดตามประเมินผล ปรับปรุงและนำไปปฏิบัติจริง ทั้งนี้คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าและได้ประโยชน์สูงสุด

2. วิธีการเชิงมนุษยนิยม (Humanistic Approach) เป็นแนวคิดการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้วิธีการประสานงานระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน บรรยากาศการทำงานในโรงเรียนมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร ร่วมมือ ร่วมใจ ผู้บริหารและครูได้รับการยกย่อง เชิงชูเกียรติ ให้ขวัญกำลังใจ และมีความรู้สึกอิสระที่จะแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียน

3. วิธีการร่วมพัฒนา (Collaborative Approach) เป็นแนวคิดการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้วิธีการร่วมคิด ร่วมทำระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศภายในโรงเรียนและมีการประสานความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางภายนอกหรือแหล่งวิทยากรภายนอกเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนเมื่อวิเคราะห์แนวคิดในการนิเทศภายใน 3 วิธีการดังกล่าวข้างต้น มีจุดเด่นเฉพาะ กล่าวคือ วิธีการเชิงระบบ ประกอบด้วย กระบวนการมีขั้นตอนชัดเจน เริ่มต้นด้วยการประเมินความต้องการจำเป็นตามลำดับความสำคัญ วิเคราะห์หาทางเลือกเพื่อใช้ในการนิเทศ ดำเนินการนิเทศ ติดตามและประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2538 : 31) ได้กล่าวถึง แนวคิดการนิเทศในสถานศึกษาว่า ในปัจจุบันบทบาทการนิเทศได้เปลี่ยนแปลงไป การนิเทศภายนอกเริ่มลดบทบาทลงผู้บริหารโรงเรียนจะจัดตั้งองค์กรขึ้นภายในโรงเรียน บุคลากรทุกคนภายในโรงเรียนก็เริ่มมีบทบาทในการนิเทศมากขึ้น วิเคราะห์ระบบพฤติกรรมการณ์เทศระบบพฤติกรรมการณ์สอน การพัฒนา การเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การวัดผลการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศภายในโรงเรียนจึงมีลักษณะเป็นการประสานพลังกาย พลังใจ พลังความคิดของครูทุกคนภายในโรงเรียนเข้าด้วยกัน เพราะครูภายในโรงเรียนย่อมรู้สภาพปัญหาที่แท้จริงมากกว่าและคณะครูเป็นองค์กรที่สำคัญมากที่สุด เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนและคุณภาพของนักเรียนโดยตรง

สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน แนวคิดในการนิเทศการศึกษา คือ การนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็นและบทบาทมากขึ้น การนิเทศโดยบุคคลภายนอกหรือหน่วยงานอื่นจะลดบทบาทลง เพราะ การนิเทศภายใน มีลักษณะเป็นการประสานพลังกาย พลังใจ พลังความคิดของครูทุกคนภายในโรงเรียนเข้าด้วยกัน เพราะครูภายในโรงเรียนย่อมรู้สภาพปัญหาที่แท้จริงมากกว่าและคณะครูเป็นองค์กรที่สำคัญมากที่สุด

1.4 ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน

ผู้รายงานได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็นสำหรับโรงเรียน ดังนี้ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. 2538 : 63), (ชาตรี มณีศรี. 2538 : 182), (ชโลมใจ กิจการวัฒน์. 2539 : 56) และ (แสน สมณี. 2541 : 29)

1. จำนวนศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและงานที่รับผิดชอบ จึงทำให้มีการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ไม่ทั่วถึง และการนิเทศไม่มีคุณภาพ
2. การนิเทศภายในโรงเรียนจะช่วยทำให้เกิดประสบความสำเร็จในการรวมพลังครูผู้สอนเพื่อให้มีความสามารถในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้ตอบสนองต่อหลักสูตรยิ่งขึ้น
3. การนิเทศภายในโรงเรียนจะช่วยทำให้ครูได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมมือกันวางแผนพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ และครูเกิดความมั่นใจ มีขวัญและกำลังใจ รวมทั้งเกิดความภูมิใจในการปฏิบัติงานของตนเอง

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 35) ระบุสาเหตุและความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษา
2. การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตลอดจนการพัฒนาของหลักสูตร

3. ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
4. ความเฉื่อยชาเพิกเฉยและการขาดความสนใจของครู ซึ่งได้รับการกระตุ้นให้ตื่นตัวอยู่เสมอ
5. วิทยาการ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง
6. การขาดประสบการณ์ของครูใหม่หรือครูเก่าเพื่อให้ก้าวทันต่อเทคโนโลยีและวิธีสอนใหม่
7. ผลการวิจัยค้นคว้าใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในทางวิชาการ ซึ่งได้รับการเผยแพร่ ควรมีการนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้า
8. ปรัชญาและอุดมการณ์ทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงควรได้รับการถ่ายทอดและตอบสนองจากบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

กรองทอง จิตรเดชากุล (2550 : 4) กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้ 1) เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน 2) ปริมาณศึกษานิเทศก์มีไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและสถานศึกษา 3) บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถมีความคุ้นเคยและใกล้ชิดปัญหามากที่สุด และ 4) บรรยากาศในการนิเทศมีความเป็นกันเอง และสามารถปฏิบัติกรนิเทศได้ต่อเนื่อง

วรรณพร สุขอนันต์ (2550 : 35) ได้สรุปความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน ไว้ว่า เป็นการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน เนื่องจากขาดแคลนผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาโดยตำแหน่ง จึงไม่สามารถสนองความต้องการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ได้ทั่วถึง

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อระบบการศึกษาของไทยในยุคปัจจุบัน นอกจากการนิเทศโดยศึกษานิเทศก์แล้ว การนิเทศภายในโรงเรียนยังเป็นการส่งเสริมสนับสนุนยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ให้ครูสามารถพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง และเพื่อนครูคนอื่น ๆ ได้

1.5 ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

ผู้รายงานได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดของนักวิชาการต่างๆ สรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้ (นิวัฒน์ โรจนางษ์. 2534 : 78), (อำภา บุญช่วย. 2537 : 25) และ (แสน สมนึก. 2541 : 84)

1. เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการปฏิบัติการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถนำหลักการ แนวคิดและกระบวนการนิเทศมาใช้ดำเนินการบริหารโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแล้วนำมาดำเนินการวางแผนการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนได้ถูกต้อง รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนได้ดี โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องส่งเสริม สนับสนุนให้กำลังใจ รวมทั้งให้ร่วมมือแก่ครูผู้สอนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้

3. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียน โดยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือ รวมทั้งการทำงานเป็นทีม มีการวางแผนและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

กรองทอง จิตรเดชากุล (2550 : 3) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในไว้ 2 ประเภท คือ

1. จุดมุ่งหมายทั่วไป ได้แก่ 1) เพื่อให้ผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนได้ 2) เพื่อพัฒนาความสามารถของครู 3) เพื่อช่วยและจัดสรรเครื่องมือ สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยเหลือและปรับปรุงวิธีจัดการเรียนรู้ และ 4) เพื่อให้ครูเกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพ

2. จุดมุ่งหมายเฉพาะ เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติงานในเรื่องต่อไปนี้ 1) เพื่อให้สถานศึกษามีแผนการนิเทศภายในโรงเรียน 2) เพื่อเน้นให้มีการวิเคราะห์ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และในกลุ่มสาระที่ได้รับมอบหมาย 3) เพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบูรณาการ เน้นทักษะกระบวนการคิด ฯลฯ 4) เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ วิธีจัดการเรียนรู้ของครู 5) เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมเสริม การเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม 6) เพื่อพัฒนาการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 7) เพื่อให้เกิดการวัดและประเมินตามสภาพจริง และปรับปรุงกระบวนการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

สรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน มี 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ส่วนที่ 2 เกี่ยวข้องกับครูผู้สอนโดยตรง เพื่อการปรับปรุง และพัฒนาความสามารถของครูผู้สอน ซึ่งได้แก่ ความรู้ ทักษะและเจตคติของครูผู้สอนในด้านการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการที่ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้มีการพัฒนาตนเองและให้กำลังใจอย่างต่อเนื่อง

1.6 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน นั้น เป็นขั้นตอนการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นขั้นตอนปฏิบัติการทั้งด้านกระบวนการบริหารการนิเทศและการเรียนการสอนควบคู่กันไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (แสน สมนึก. 2541: 19), (กมล ภูประเสริฐ. 2542: 5) ได้เสนอขั้นตอนการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ 6 ขั้นตอน คือ การสร้างความตระหนัก การตรวจสอบและร่วมวางแผนการ

ชี้แนะและบริการ การให้ข้อมูล การประเมินผล และการให้แรงเสริม และ (สำนักงานคณะกรรมการ การ ประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 61) ได้เสนอขั้นตอนการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ 5 ขั้นตอนคือ การศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนและกำหนดทางเลือก การสร้างสื่อในการนิเทศ การ ปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผลและรายงานผล

แสน สมนึก (2541 : 11) ได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ ภายในโรงเรียน ได้สรุปว่า กระบวนการนิเทศภายใน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา สภาพ ปัจจุบัน ปัญหาและการวางแผนการนิเทศ ประกอบด้วย การวิเคราะห์นโยบายการศึกษา การกำหนด วิธีการรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์วางแผนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 2 การสร้างสื่อและ เครื่องมือการนิเทศ ประกอบด้วย การผลิตสื่อและเครื่องมือเพื่อใช้ในการนิเทศ กำหนดแนวการใช้สื่อและ เครื่องมือในการนิเทศ ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย การปฏิบัติการนิเทศ ภายในโดยใช้สื่อและเครื่องมือที่จัดเตรียมไว้สมบูรณ์แล้ว และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและ รายงานผลการนิเทศภายในโรงเรียน การจัดทำเครื่องมือการประเมินผล การประเมินผล และการสรุป รายงานผล

สรุปได้ว่า ในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนเชิงระบบให้มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้อง มีกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องครบวงจร ของการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน สามารถสังเคราะห์จากแนวคิดที่นำเสนอมาแล้ว เป็นแนว ดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนเชิงระบบในครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย

- 1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียน
- 1.2 การวางแผนการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน
- 1.3 การสร้างและพัฒนาสื่อและเครื่องมือสำหรับนิเทศภายในโรงเรียน
- 1.4 การกำหนดบทบาทและหน้าที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศภายในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปและรายงานผลการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน

1.7 บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการนิเทศภายในโรงเรียน

ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการนิเทศการศึกษาและเป็นผู้มีส่วนผลักดัน

ให้การนิเทศการศึกษาในโรงเรียนบรรลุผลต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนตามที่ (สงัด อุทรานันท์. 2530 : 41-42) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนกับการนิเทศการศึกษา ดังนี้

1. ร่วมวางแผนการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนกับผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศการศึกษาและการอยู่ในฐานะประธานคณะกรรมการ

2. เป็นผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน โดยให้บริการและสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก

3. สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนโดยการเยี่ยมเยียน ดูการทำงาน การสอบถามเพื่อแสดงความสนใจต่อคณะทำงาน การพิจารณาความดีความชอบ กมล บุญประเสริฐ (2542 : 3) กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารที่มีต่อการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนว่า

1. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

2. ร่วมประชุม วางแผนการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนกับผู้นิเทศและครู โดยอยู่ในฐานะประธานของคณะทำงาน

3. พิจารณานุมัติโดยการนิเทศภายในโรงเรียนที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนงานของโรงเรียน

4. เป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ดำเนินโครงการ

5. ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาและเป็นวิทยากรที่ดีแก่ครูและผู้นิเทศภายในโรงเรียน

6. ช่วยเหลือและส่งเสริมให้ครูมีความรู้และมีความมั่งคั่งในวิชาชีพ

7. ใช้เทคนิคการบริหารมาช่วยเพื่อประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

8. นิเทศ ติดตาม และประเมินผล การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน นอกจากนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 62) ได้กล่าวถึง บทบาทและหน้าที่ในการดำเนินการนิเทศการสอนโดยทำหน้าที่บริหารโครงการ และเป็นผู้นำของคณะผู้นิเทศภายในโรงเรียน การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นระบบหนึ่งของงานด้านวิชาการ สามารถสรุปขอบข่ายงานดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนตามบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

3 ประการ ดังนี้

1. บทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมสนับสนุนโดยการนิเทศให้ครูผู้สอนทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจทักษะและเจตคติในการจัดทำและการนำ

หลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนในรายวิชาที่รับผิดชอบอย่างถูกต้องชัดเจน รวมทั้งนิเทศ การใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

2. บทบาทเป็นผู้นำในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องส่งเสริม สนับสนุน โดยการนิเทศครูผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การรู้จักพื้นฐานของผู้เรียน การกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอน การกำหนด เนื้อหาสาระสำหรับสอน การเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอน การดำเนินการสอน การสร้างเสริม ทักษะ การสนับสนุนการสอน การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพการสอน สมรรถนะของการสอน และการ ปรับปรุงแก้ไข

3. บทบาทเป็นผู้นำในการประเมินผลการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้อง ดำเนินการนิเทศให้ครูผู้สอนสามารถดำเนินการประเมินการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาและนำ ผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน และตัดสินใจเรียนในแต่ละรายวิชา/ชั้น

สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นหัวหน้าสถานศึกษาย่อมเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการ นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน เพราะผู้บริหารมีบทบาททั้งผู้ให้การนิเทศการศึกษาและผู้ส่งเสริม สนับสนุน แนะนำ ตลอดจนการนิเทศการศึกษา ติดตามอันจะส่งผลต่อบรรยากาศและผลสัมฤทธิ์ของโครงการนิเทศ การศึกษาให้เกิดขึ้นในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

1.8 บทบาทผู้นิเทศภายในโรงเรียน

ผู้นิเทศ มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำหรือจัดกิจกรรมกระตุ้น เร้า ส่งเสริมสนับสนุนให้ ครูผู้สอนได้ดำเนินการปรับปรุงการสอนในห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองและหรือผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำครูทางการสอน หัวหน้าหมวดวิชาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องและ ชำนาญในการสอนภายในโรงเรียน เป็นต้น โดยผู้นิเทศจะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะอย่างน้อย 3 ประการโดยสรุป ดังนี้ (สุทธนู ศรีไสย์. 2545 : 54)

1. พื้นฐานความรู้ (Knowledge Base) ผู้นิเทศจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ หน้าที่ของครูผู้สอนเข้าใจหลักสูตรการเรียนการสอน และเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ แก่ผู้เรียน

2. ทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) ผู้นิเทศจะต้อง มี ทักษะการติดต่อประสานงาน มีความสามารถในการสื่อสาร รวมทั้งมีนิสัยชอบช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยความตั้งใจและเต็มใจ

3. ทักษะเฉพาะ (Technical Skills) ผู้นิเทศจะต้องมีทักษะเฉพาะในด้านการสังเกต (Observing) การวางแผน (Planning) การประเมินผล (Assessing) และการประเมินผลภายหลัง การปรับปรุงการสอน (Evaluating Instructional Improvement)

นอกจากนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 26) ได้เสนอแนะว่า ผู้นิเทศจะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะและพฤติกรรมต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนโดยสรุป ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำของผู้นิเทศดำเนินการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน และร่วมมือกับคณะผู้นิเทศเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน
2. ร่วมกับผู้รับการนิเทศในโรงเรียนสร้างบรรยากาศในการนิเทศด้วยการประชุมปรึกษาหารือ
3. ให้การยอมรับผู้รับการนิเทศว่าแต่ละคนมีความแตกต่างกัน เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

4. ให้อิสระแก่ผู้รับการนิเทศได้มีความคิดสร้างสรรค์ตามความสามารถของแต่ละคน

สรุปได้ว่า การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นระบบย่อยของระบบโรงเรียน มีความมุ่งหมายที่สำคัญ เพื่อพัฒนาความสามารถครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้รับการนิเทศให้สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน นั่นคือ จะต้องดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ภายใต้การบริหารงานโครงการนิเทศภายในโรงเรียน และผู้นำคณะผู้นิเทศภายในโรงเรียน

1.9 หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียน มีหลักการดำเนินการโดยสรุป ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 35)

1. การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นภาระของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารหัวหน้าหมวดวิชา และคณะครูอาจารย์ภายในโรงเรียน มีหน้าที่นิเทศกันเอง
2. ประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายการนิเทศระดับเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มโรงเรียนและแหล่งวิทยาการ ให้บริการช่วยเหลืองานวิชาการ ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและคล่องตัว
3. การนิเทศภายในโรงเรียนจะได้ผลดี ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูด้วยกัน ได้รับความไว้วางใจและกำลังใจจากผู้บริหาร และยอมรับในความรู้ความสามารถของผู้ให้การนิเทศ พร้อมทั้งผู้รับการนิเทศภายในโรงเรียนให้การสนับสนุนด้วย

กรองทอง จิระเดชากุล (2550 : 48) ได้กล่าวไว้ดังนี้ 1) การดำเนินการนิเทศจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน 2) บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและ 3) การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูและนักเรียน

วัชรวิภา เล่าเรียนดี (2552 : 117-118) กล่าวถึงหลักการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การให้ความร่วมมือร่วมใจสอน (Collaboration)

ในโรงเรียนและครู

2. การสร้างความผูกพันต่อภาระหน้าที่ด้วยความเต็มใจของบุคลากร
3. การประสานสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (Interpersonal Relation)
4. การประสานกันทุกฝ่าย (Cooperation)
5. เป็นประชาธิปไตย (Democracy)
6. การยึดหลักความแตกต่างของมนุษย์และพัฒนาการของมนุษย์แต่ละวัน

(Individual Differences and Human Development)

7. การมีเป้าหมายเดียวกัน คือ คุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

สรุปได้ว่า หลักการนิเทศภายในโรงเรียน คือ การร่วมมือร่วมใจของครู

และบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนภายใต้หลักประชาธิปไตย โดยดำเนินงานอย่างมีระบบระเบียบ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน

1.10 ประโยชน์ของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียนจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และการดำเนินการจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับเจตคติ ความเชื่อ ความรับผิดชอบการเร้าหรือกระตุ้นให้ครูผู้สอนได้มีการปรับปรุงตนเอง ตลอดจนแนวความคิดของครูผู้สอนในการปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลทำให้ครูผู้สอนได้รับประโยชน์โดยตรงโดยสรุป ดังนี้ (สุทนต์ ศรีไสย์. 2545 : 71)

1. ครูผู้สอนมีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ครูผู้สอนสามารถประเมินผลการทำงานของตนเองได้
3. ครูผู้สอนสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
4. ช่วยกระตุ้นให้ครูผู้สอนให้มีการวางแผนจัดทำจุดมุ่งหมายและแนวปฏิบัติ

ไปพร้อม ๆ กัน

5. เป็นกระบวนการที่ทำหายความสามารถของครูให้มีความคิดเชิงนามธรรมสูง

ในขณะปฏิบัติงาน

ซารี มณีศรี (2542 : 185) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการนิเทศภายในโรงเรียนคือก่อให้เกิดผลการดีในการดำเนินงานของโรงเรียนหลายประการไว้ดังนี้

1. เป็นการช่วยเสริมกำลังของศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารการศึกษา ซึ่งมีจำนวน

ไม่เพียงพอที่จะนิเทศการศึกษาได้อย่างทั่วถึง

2. การนิเทศโดยบุคลากรในโรงเรียนเองนั้น ผู้นิเทศเป็นผู้ใกล้ชิดกับปัญหาที่มีอยู่ใน

โรงเรียนย่อมมีความรู้ในปัญหาได้ดี และสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากกว่าที่จะให้คนภายนอก

มานิเทศ

3. ผู้นิเทศในโรงเรียนมีความคุ้นเคยกับครูแล้วทำให้บรรยากาศในการนิเทศทำได้
 อย่างเป็นกันเองไม่ต้องเสียเวลาสร้างความคุ้นเคยเหมือนกับศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารการศึกษา
 จากภายนอกโรงเรียน

4. ผู้นิเทศในโรงเรียนสามารถจะติดตามการปฏิบัติงานหรือผลงานนิเทศได้
 ตลอดเวลาเพราะอยู่ใกล้ชิดกันและสามารถทำให้งานดำเนินไปถึงจุดหมายโดยไม่ขาดความต่อเนื่องกัน
 สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการนิเทศภายในเกิดขึ้นได้ ถ้าโรงเรียนได้นำเอาแนวคิดหลักการ
 ของการนิเทศภายในมาใช้ในโรงเรียน จะทำให้โรงเรียนมีการพัฒนางานวิชาการมากขึ้น การนิเทศภายใน
 จะเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการลดช่องว่างดังกล่าว ซึ่งมีผลทำให้การปฏิบัติของครู มีประสิทธิภาพและ
 บรรลุวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น

1.11 กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในมีกิจกรรมที่สำคัญและสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการ
 ดำเนินการของผู้นิเทศซึ่งสามารถนิเทศทางตรงแก่ผู้สอนเป็นรายกลุ่ม ประกอบด้วย (ชูชัย สมितिไกร.
 2542 : 24)

1) **การศึกษาด้วยตนเอง** เป็นยุทธวิธีที่พัฒนาจากวิธีการศึกษาทางไกล
 ที่มุ่งเน้นให้การพัฒนาได้ศึกษาทำความเข้าใจด้วยตนเอง โดยอาศัยสื่อการเรียนรู้อย่างตนเอง (Self- Study
 Materials) ซึ่งตามปกติเป็นชุดฝึกอบรม (Training Module) หรือการเรียนรู้อย่างตนเอง (Self- Learning
 Materials) มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้รับการนิเทศด้านความรู้ ความเข้าใจ เป็นกิจกรรม การนิเทศที่ผู้นิเทศ
 มอบหมายให้ผู้รับการนิเทศได้ศึกษาสื่อการนิเทศด้วยตนเองภายใต้ การแนะนำ หรือคำชี้แจงที่ชัดเจน ผู้รับ
 การนิเทศจะใช้การศึกษาโดยวิธีการอ่าน ทำแบบฝึกหัดที่กำหนดให้ อาจเป็นหนังสือ ตำรา เอกสารทาง
 วิชาการที่ได้สังเคราะห์สาระการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้รับการนิเทศแล้ว การ
 อ่านจะมีประโยชน์เพิ่มขึ้นเมื่อมีการจัดกลุ่มอภิปรายสิ่งที่ได้จากการอ่านมีข้อดี คือ สามารถใช้กับกลุ่มคน
 จำนวนมาก และเปิดโอกาสให้กำหนดเวลาศึกษาตามความสนใจ

2) **การสังเกตการสอน** เป็นกิจกรรมที่ผู้นิเทศดำเนินการสังเกตการสอนครูผู้สอน
 ซึ่งเป็นผู้รับการนิเทศในห้องเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตาม ตรวจสอบและประเมินพฤติกรรมการสอนของ
 ครูในห้องเรียน การดำเนินการเป็นการสังเกตพฤติกรรมระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนและการ
 เรียนของนักเรียนเพื่อสรุปสภาพปัจจุบันปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไข และหรือค้นหาแบบอย่าง การสอนและ
 พัฒนาการสอน โดยอาจจะทำได้หลายลักษณะ เช่น การเข้าไปสังเกตการสอนของครูโดยตรง ประกอบการ
 รายงานของนักเรียนและเอกสารอื่น ๆ ได้แก่ การบันทึกการสอนของครูเป็นต้น ซึ่งการสังเกตการสอนแบ่ง
 ออกเป็นการสังเกตการสอนแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนี้

1. การสังเกตการสอนอย่างเป็นทางการประกอบมีแนวดำเนินการโดยสรุป ดังนี้

1.1 หลักการดำเนินการสังเกตอย่างเป็นทางการ ประกอบด้วย

- 1.1.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศ
- 1.1.2 การทำให้จุดมุ่งหมายเป็นที่ยอมรับของบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- 1.1.3 การกำหนดเวลาในการนิเทศ
- 1.1.4 การเลือกเครื่องมือ
- 1.1.5 การทบทวนการดำเนินการนิเทศการสอน
- 1.1.6 ย้ำกับครูผู้สอนที่จะเข้าสังเกตการสอน
- 1.1.7 ตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรม ที่จะใช้ติดตามประเมินผล กำหนดเวลา

และจุดมุ่งหมายไว้ล่วงหน้า

1.2 การดำเนินการสังเกตการสอนอย่างเป็นทางการ ประกอบด้วย

1.2.1 การเข้าห้องเรียนเพื่อสังเกตการสอนของผู้นิเทศ : ผู้นิเทศควร

เข้าห้องเรียนตามกำหนดเวลาตามปฏิทินการนิเทศ เลือกตำแหน่งนั่งทำให้ได้ยินได้ฟังเสียงทั่วห้องเรียน เตรียมเครื่องมือนิเทศให้พร้อม โดยเข้าไปในห้องล่วงหน้า สร้างความคุ้นเคยกับครูผู้สอนและนักเรียนตามสภาพจริงของการเรียนปกติ

1.2.2 การใช้เครื่องมือเพื่อการจดบันทึกการสอน: เป็นเครื่องมือที่จัดทำ

ล่วงหน้า สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการนิเทศ และครูผู้สอนรับทราบล่วงหน้า ใช้เครื่องมือประกอบการสังเกตพฤติกรรมการสอนและพฤติกรรมนักเรียนโดยเก็บข้อมูลตามภาวะปกติ โดยไม่ไปสอดแทรกกระบวนการเรียนการสอนปกติในชั้นเรียน

1.2.3 ระยะเวลาของการสังเกต : ใช้เวลาในแต่ละครั้งระหว่าง 20-40 นาที

โดยผู้นิเทศจะต้องทำการสังเกตในหลายๆครั้งโดยจะต้องใช้เครื่องมือนิเทศเพื่อการจดบันทึกการสอน ทุกครั้ง และจะต้องดำเนินการสังเกตหลายครั้งเพื่อหาข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจสรุปผลการนิเทศ

2. การสังเกตการสอนอย่างไม่เป็นทางการ เป็นกิจกรรมการสังเกตทำเป็นแบบ ไม่เป็นทางการก็คือ ถือโอกาสผ่านไปเยี่ยมเยียนขณะครูกำลังสอนอยู่ หรือจะจัดอย่างเตรียมความพร้อมล่วงหน้า เช่น ให้ครูผู้สอนทราบล่วงหน้าพร้อมทั้งมีแบบสังเกตก็ได้

3) การประชุมเพื่อปรึกษาหารือ เป็นกิจกรรมการประชุมร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ และครูผู้สอน โดยได้ดำเนินการวางแผนและกำหนดปฏิทินไว้ล่วงหน้า กำหนดช่วงเวลาและสถานที่ประชุมไว้ อย่างชัดเจน วิธีการประชุมจะเริ่มต้นด้วยการประชุมร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและคณะผู้นิเทศ ซึ่งการดำเนินการประชุมจะสิ้นสุดด้วยการที่ผู้นิเทศตัดสินใจร่วมกันกับครูผู้สอน ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งคณะผู้นิเทศจะต้องใช้ทักษะต่างๆในการดำเนินการประชุมตามลำดับต่อเนื่องโดยสรุปประกอบด้วย 8 ขั้นตอนดังนี้ (สุทธนู ศรีไสย์, 2545 : 38)

3.1 การฟัง (Listening) คณะผู้นิเทศร่วมกันฟังแล้วพิจารณาปัญหาของครูผู้สอน แต่ละคน โดยให้ครูอธิบายให้ฟัง ผู้นิเทศจะเริ่มต้นด้วย การสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากคำบอกเล่าของครูผู้สอน และสภาพจริงของการปฏิบัติงานจากนั้นสะท้อนคำพูดกลับให้ครูผู้สอนรับทราบที่ผู้นิเทศเข้าใจปัญหาแล้วแค่ไหนเพียงไร

3.2 การทำให้กระจ่าง (Clarifying) ถ้าในขณะที่ฟังผู้นิเทศยังไม่เข้าใจต้องแก้ในปัญหาใด ๆ ของครูแต่ละคน ผู้นิเทศจะต้องกระตุ้นครูผู้สอนให้เล่าหรืออธิบายรายละเอียดของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาเพิ่มเติมตามที่ต้องการโดยใช้คำถามง่าย ๆ เช่น “คุณคิดว่าปัญหานี้เป็นอย่างไร และทำไมคุณคิดเช่นนั้น”

3.3 การฟัง (Listening) ผู้นิเทศฟังทัศนะครูผู้สอน โดยการรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุด ในช่วงเวลาจำกัดที่มีอยู่ และต้องตั้งใจฟังครูอธิบายอย่างละเอียดรอบคอบ พร้อมทั้งแสดง สีนัยท่าทาง เป็นการแสดงการกระตุ้นและสนับสนุนให้ครูพูดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้รับข้อมูลเพิ่มเติมมากเท่าที่จะสามารถทำได้

3.4 การแก้ปัญหา (Problem Solving) ผู้นิเทศพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาคำถามที่ดีที่สุด ซึ่งจะต้องเป็นแนวทางที่ให้ผลกระทบด้านจิตใจแก่ครูผู้สอนน้อยที่สุด คำถามที่ใช้อาจเป็น “คุณคิดว่าจะมีวิธีการใดบ้างที่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้” หลังจากนั้น ผู้นิเทศจะต้องเสนอแนะให้ครูผู้สอนได้เลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่งไปปฏิบัติสำหรับการแก้ไขปัญหานั้น

3.5 การให้คำแนะนำ (Directing) โดยการบอก (Telling) สิ่งที่คาดหวังและต้องการให้เกิดแก่ครูผู้สอนโดยอาจกล่าวว่า “ผม (ฉัน) ต้องการเห็นคุณทำในสิ่งต่อไปนี้..”ซึ่งคำกล่าวนี้ จะเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการนิเทศทางตรง

3.6 การทำให้กระจ่าง (Clarifying) โดยการถามครูผู้สอนเกี่ยวกับแนวคิดที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนรายละเอียดและวิธีการต่าง ๆ ที่จะใช้ในการปรับปรุงการสอน ผู้นิเทศ ควรที่จะแจ้งให้ครูผู้สอนทราบทุกครั้งก่อนที่จะลงมือแก้ไขหรือก่อนที่จะสิ้นสุดการประชุมระหว่าง ผู้นิเทศกับครูผู้สอนในแต่ละครั้ง กล่าวคือ เมื่อผู้เสนอวิธีการแก้ปัญหาแก่ผู้สอนแล้วครูผู้สอนไม่เห็นด้วย หรือมีพฤติกรรมที่แสดงว่าไม่ยอมรับ ผู้นิเทศจะต้องจัดการปรับแก้วิธีการให้เหมาะสม จนเป็นที่ยอมรับครูผู้สอนและยึดหลักการที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้ได้ง่าย สะดวกตามสภาพการปฏิบัติงานจริง โดยการใช้คำถาม เช่น “จงบอกดิฉันมาซิว่าคุณต้องการให้ปรับปรุง....หรือตัด...ออกไป” หรือ “ดิฉันจะช่วยคุณปรับแผนการจัดการเรียนรู้อย่างไรได้บ้าง” เป็นต้น

3.7 การกำหนดมาตรฐาน (Standardizing) : เป็นการพิจารณาปรับรายละเอียด ของแนวทางแก้ไขปัญหสำหรับครูผู้สอนให้เกิดความสมบูรณ์ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3.8 การเสริมแรงหรือการให้กำลังใจ (Reinforcing) : ผู้นิเทศควรจะทบทวนแนวทางแก้ปัญหา กำหนดเวลาต่างๆของแต่ละกิจกรรมที่มอบหมายให้ครูผู้สอนได้ปฏิบัติที่ได้ดำเนินการตามข้อตกลงมาแล้วอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของงานที่ครูผู้สอนได้ดำเนินการ/ปฏิบัติ ไปแล้ว เพื่อส่งเสริม กระตุ้นให้เกิดการกระทำซ้ำในกิจกรรมที่คาดหวังให้เกิดขึ้น และมีการชมเชยเมื่อทำได้ตามแผนที่วางแผน และกระตุ้นให้กำลังในการปฏิบัติกิจกรรมที่ยังไม่ได้ปฏิบัติ หรือปฏิบัติแล้ว ให้ดำเนินการต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปโดยใช้คำถาม เช่น “ คุณเข้าใจในสิ่งที่คุณได้ดำเนินการไปแล้วเพียงไร” หรือ “ จงบอกดิฉันมาซิว่าคุณได้ทำอะไรไปแล้วบ้าง” เป็นต้น

สรุปได้ว่า การศึกษาด้วยตนเอง การสังเกตการสอน และการประชุมเพื่อปรึกษาหารือเป็นกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนที่สามารถนำมาใช้ตามสภาพการปฏิบัติงานจริงของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้

1.12 เทคนิคสำหรับใช้ประกอบการดำเนินการนิเทศภายใน

ผู้นิเทศจะสามารถดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนได้ผลดีนั้น จะต้องพัฒนาตนเองเกี่ยวกับเทคนิคต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางดำเนินการนิเทศโดยสรุป ดังนี้

1) **เทคนิคการบรรยาย** มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาพฤติกรรมผู้รับการนิเทศด้านความรู้ ผู้นิเทศจะมีบทบาทมากที่สุด เน้นเนื้อหาสาระวิชาต่าง ๆ ที่จำเป็นสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย การนิเทศสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้รับการนิเทศ สามารถใช้กับคนจำนวนมาก ซึ่งการบรรยายจะต้องกำหนดกรอบเนื้อหาสาระและเวลาแน่นอน และการดำเนินการบรรยายนิยมใช้ สไลด์ทัศนูปกรณ์ประกอบช่วย เช่น แผ่นใส สไลด์โปรแกรมสำเร็จรูป (Power Point) เป็นต้น การบรรยายจะนำไปสอดแทรกในกิจกรรมการนิเทศอื่น ๆ ได้แก่ การประชุมสัมมนา เป็นต้น การดำเนินการบรรยายให้ประสบความสำเร็จได้ ผู้นิเทศจะต้องเตรียมเนื้อหาเป็นอย่างดี และในระหว่าง การดำเนินการบรรยายมีเทคนิค ดังนี้

- 1.1 ควรเตรียมเนื้อหาที่จะบรรยายมาแล้วอย่างดี
- 1.2 ควรใช้น้ำเสียงและท่าทางที่เร้าใจ
- 1.3 ควรตั้งคำถามระหว่างการบรรยาย
- 1.4 ควรมีการเขียนกระดานและหรือแผ่นใสระหว่างการบรรยาย
- 1.5 ควรใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนช่วย
- 1.6 ควรเปิดโอกาสให้ซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจ
- 1.7 ควรจะได้สรุปบทบรรยาย

2) **เทคนิคการอภิปราย** มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศได้แสดงความคิดเห็นตามสาระการเรียนรู้ที่ได้จากการอ่าน การฝึกอบรมหรือการประชุมสัมมนาการดำเนินการ

โดยผู้นิเทศเปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศได้แสดงความคิดเห็นตามกรอบหัวข้อที่กำหนดไว้ ภายใต้การดำเนินการอภิปรายของผู้นิเทศ การแสดงความคิดเห็นไม่ใช่การตอบคำถาม จึงไม่จำเป็นต้องผิดหรือถูก มักเป็นข้อสรุปที่เป็นการวางแนวทางจากสิ่งที่ได้จากความคิดเห็นเป็นการแสดงถึงกระบวนการความคิดการให้เหตุผล และจะต้องให้ผู้รับการนิเทศได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นด้วยความสมัครใจอย่างทั่วถึง ใช้เวลาในการอภิปรายระหว่าง 10-30 นาที ประโยชน์ของการอภิปรายจึงเป็นการพัฒนาพฤติกรรมด้านความรู้ ความเข้าใจ ควบคู่ไปกับเจตคติของผู้รับการนิเทศ นอกจากนี้เป็นการกระตุ้นให้ผู้รับการนิเทศด้านการแสดงออก การฝึกนำเสนอและการแสดงเหตุผล การดำเนินการอภิปรายควรใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมโดยสรุป ดังนี้

- 2.1 ให้ผู้รับการนิเทศแสดงบทบาทอย่างเต็มที่
- 2.2 สร้างบรรยากาศการอภิปรายให้น่าสนใจ และกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่
- 2.3 ผู้นิเทศต้องเป็นผู้ฟัง และหาข้อสรุปหรือเพิ่มเติมในด้านความรู้ความเข้าใจ
- 2.4 ผู้นิเทศต้องมีความสามารถในการดำเนินการอภิปรายไปสู่ข้อสรุป

3) เทคนิคการตั้งคำถาม ผู้นิเทศจะต้องใช้วิธีการตั้งคำถาม ซึ่งสามารถตั้งคำถามได้อย่างหลากหลายในการดำเนินกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการทดสอบการเรียนรู้ และเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ช่วยเปิดประเด็นอภิปราย และเทคนิคของการตั้งคำถามจะช่วยให้ผู้รับการนิเทศได้เรียนรู้ถึงลักษณะต่าง ๆ ของคำถาม การคิดวิเคราะห์ การค้นพบ การถูกคิดและการแก้ปัญหา ในการตั้งคำถามมีประโยชน์และแนวดำเนินการ

โดยสรุป ดังนี้ (จงกลณี ชุตติมาเทวินทร์. 2542 : 45)

- 3.1 สามารถประเมินการเรียนรู้ได้โดยไม่ต้องใช้แบบทดสอบข้อเขียน
- 3.2 มีความประหยัดและคล่องตัวในการดำเนินการ
- 3.3 จูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วม และให้ผู้รับการนิเทศเป็นจุดศูนย์กลาง
- 3.4 กระตุ้นให้เกิดทางเลือกในการมองปัญหาและคำตอบ
- ....3.5 ผู้นิเทศควรพัฒนาทักษะในการตั้งคำถามที่หลากหลาย เช่น การตั้งคำถาม

เพื่อทดสอบการตั้งคำถามเพื่อเปิดประเด็นอภิปราย ซึ่งผู้นิเทศอาจเตรียมคำถามมาก่อนล่วงหน้าได้ เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นและบรรลุตามวัตถุประสงค์

3.6 กรณีที่ผู้รับการนิเทศแสดงอาการลังเลในการตอบคำถาม ควรผ่านเลยไป ผู้นิเทศไม่ควรจี้ให้ตอบซึ่งทำให้เกิดความอึดอัด

4) เทคนิคการระดมสมอง การระดมสมอง เป็นการระดมแนวคิดในเรื่องใด เรื่องหนึ่งเกี่ยวกับการนิเทศจากผู้รับการนิเทศ หรือหากจะเป็นการระดมความคิดเพื่อหาวิธีแก้ปัญหา ซึ่งผู้นิเทศ

จะเป็นผู้รวบรวมความคิดต่าง ๆ ไว้ทั้งหมด โดยไม่มีการตัดสินว่า ความคิดของใครผิดหรือถูก แต่ผู้นิเทศจะแยกประเภทหรือจัดหมวดหมู่ให้เห็นชัดเจน ซึ่งการระดมสมองเป็นวิธีการกระตุ้น ให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดี และสามารถดึงเอาประสบการณ์ของผู้รับการนิเทศมาใช้ได้ในทันทีทันใดและการระดมสมองสามารถใช้ได้ในกิจกรรมการประชุมเพื่อการปรึกษาหารือ และใช้ร่วมกับกิจกรรมนิเทศภายในต่าง ๆ ได้ มีประโยชน์และแนวดำเนินการโดยสรุป ดังนี้ (จงกลณี ชุติมาเทวินทร์. 2542 : 28)

- 4.1 กระตุ้นให้ผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น
- 4.2 ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดความคิดใหม่ ไม่ติดอยู่กับความคิดเดิม
- 4.3 จูงใจให้สมาชิกในองค์กรได้มีส่วนร่วมและรักษาระดับความสนใจของผู้รับการนิเทศให้ต่อเนื่องตลอดการดำเนินกิจกรรมการนิเทศภายใน
- 4.4 ผู้นิเทศจะต้องพัฒนาทักษะในการกระตุ้นให้ผู้รับการอบรมแสดงความคิดเห็นไม่ใช้การกดดัน
- 4.5 พึงระวังว่า ความคิดเห็นของคนส่วนน้อยจะครอบงำความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่จึงควรกระตุ้นให้ทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน

สรุปได้ว่า ผู้นิเทศจะสามารถดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ จำเป็นจะต้องพัฒนาตนเองให้สามารถใช้เทคนิคการบรรยาย การอภิปราย การตั้งคำถามและการระดมสมองได้อย่างคล่องแคล่ว

2. การนิเทศโดยกระบวนการกัลยาณมิตร

กัลยาณมิตรนิเทศ สำหรับศึกษานิเทศก์ เน้นกระบวนการสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ (สุมน อมรวิวัฒน์. 2546 : 217-220)

2.1 กัลยาณมิตรนิเทศเน้นการนิเทศคนไม่ใช่นิเทศกระดาษ ดังนั้นการนิเทศครูในโรงเรียนเป็นการนิเทศคนไม่ใช่การนิเทศกระดาษและอุปกรณ์ เพราะฉะนั้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตรจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าศึกษานิเทศก์ไม่สนใจครู สนใจนักเรียน หรือหาวิธีในการจัดเพื่อให้ศึกษานิเทศก์พบกับครูคุยกับครูในลักษณะที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการ

2.2 กัลยาณมิตรนิเทศเน้นกระบวนการ “ให้ใจ” และ “ร่วมใจ” หน้าที่ของศึกษานิเทศก์คือทำอย่างไรจะให้ครูมีใจ เพราะฉะนั้นสิ่งแรกคือ ทำอย่างไรจึงจะได้ครูในโรงเรียนทำงานสำเร็จ ซึ่งเป็นความสำเร็จจากการร่วมใจของทุกคน

2.3 กัลยาณมิตรเริ่มต้นที่ “ศรัทธา” แสดงความเอาใจ สร้างความไว้วางใจ สร้างความเชื่อมั่นในทางเสริมแรงกัน

2.4 กระบวนการกัลยาณมิตรนิเทศเน้นการสร้างสังคมการเรียนรู้ ให้ความรู้ ความสะดวกในการค้นหาความรู้ข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ศีษานิเทศก์จะต้องเข้าใจวัฒนธรรม ของแต่ละคน แล้วมีความสามารถที่จะสร้างวัฒนธรรมของโรงเรียนเป็นวัฒนธรรมองค์กร

รูปแบบกัลยาณมิตร : ให้ใจ ร่วมใจ ตั้งใจ เปิดใจ

ให้ใจ กัลยาณมิตรนิเทศเป็นกระบวนการให้ใจคือต้องสร้างจิตอาสาที่จะปฏิบัติงาน

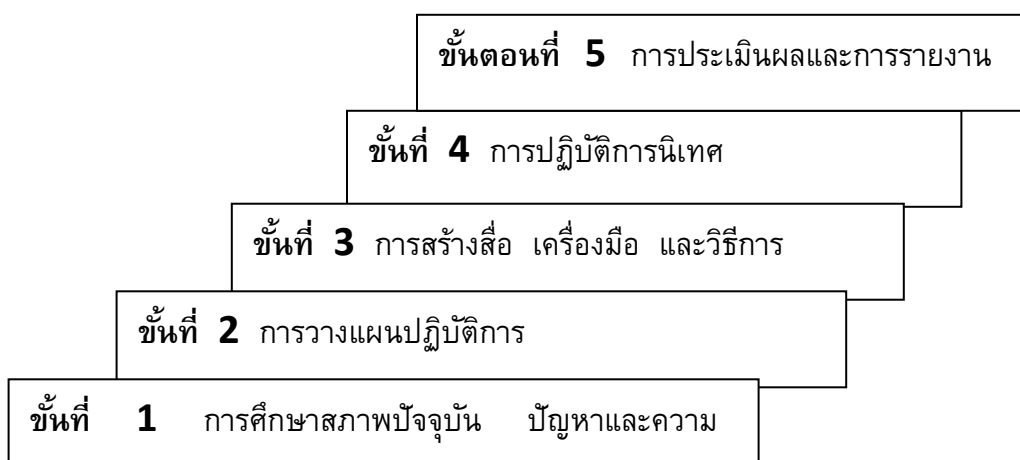
ร่วมใจ คือ ทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นทีมช่วยให้เกิดพลังคือ การรวบรวมพลังเป็นทวีคูณ ขับเคลื่อนไปสู่ทิศทางที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อน

ตั้งใจ ศีษานิเทศก์และบุคลากรทุกคนต้องมีความวิริยะอุตสาหะ บากบั่น พยายาม เพราะงานในโรงเรียนต้องมีปัญหาแน่นอน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนใดที่ต้องการสร้างสรรค์คุณภาพ ต้องมีปัญหามีปัญหาเกิดขึ้น ต้องตั้งใจที่จะแก้ปัญหาาร่วมกัน ให้กำลังใจกัน สร้างสิ่งดี ส่งเสริมเพิ่มเติมสิ่งที่ขาด

เปิดใจ โรงเรียนต้องได้รับการตรวจสอบ ควรจะใช้การประเมินเชิงบวกการตรวจสอบตนเอง การทบทวนดูตนเองและประเมินตนเอง เพื่อจะพัฒนาไม่ใช่ประเมินเพื่อพิพากษา

ขั้นตอนการนิเทศแบบกัลยาณมิตร

การนิเทศแบบกัลยาณมิตรได้ประยุกต์ใช้กระบวนการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นแนวทางในการดำเนินการ ได้เสนอกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (สุมน อมรวิวัฒน์. 2545 : 218-220)

แผนภูมิ 1 กระบวนการนิเทศ 5 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ

ขั้นนี้จะรวบรวมข้อมูล ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งด้านการนิเทศ การจัดการเรียนการสอน การบริหาร และการประเมินคุณภาพนักเรียน ของโรงเรียนแต่ละเครือข่ายมาประกอบพิจารณาให้เป็นโรงเรียนเป้าหมาย

ขั้นที่ 2 การวางแผนปฏิบัติการ

ขั้นนี้แบ่งการเตรียมการดำเนินงาน ดังนี้

1. เสนอขออนุมัติโครงการในแผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักงานเขตพื้นที่
2. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งประกอบไปด้วยศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบแต่ละเครือข่าย
3. การประชุมคณะกรรมการ นำข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียน มาพิจารณาวิเคราะห์หาสภาพปัญหาจากข้อมูลขั้นที่ 1 เพื่อกำหนดวิธีการ แนวทางแก้ไข สร้างสื่อเครื่องมือต่าง ๆ กำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจน

ขั้นที่ 3 การสร้างสื่อ เครื่องมือ และวิธีการ

การประชุมคณะกรรมการนิเทศแบบกัลยาณมิตร นำข้อมูลต่างๆของโรงเรียน มาพิจารณาวิเคราะห์หาสภาพปัญหาจากข้อมูลขั้นที่ 1 เพื่อกำหนดวิธีการ แนวทางแก้ไข สร้างสื่อเครื่องมือต่าง ๆ กำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจนในการสร้างสื่อและเครื่องมือ

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติการนิเทศ

การนิเทศแบบกัลยาณมิตร จะออกปฏิบัติการนิเทศเป็นคณะ ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบแต่ละเครือข่าย ประธานกลุ่มเครือข่ายและผู้รับผิดชอบโครงการ โดยปฏิบัติการดังนี้

- แจงวัตถุประสงค์การปฏิบัติงาน
- ขอความร่วมมือในการเข้าเยี่ยมชั้นเรียน
- ประสานงานขอข้อมูลโรงเรียน

การนำเสนอการเยี่ยมชั้นเรียนทำได้ 2 รูปแบบดังนี้

แบบที่ 1 ครูประชันที่ได้รับการนิเทศเป็นผู้สรุปให้ที่ประชุมทราบว่าได้รับการนิเทศเรื่องอะไรและได้ข้อเสนอแนะอย่างไร ผู้นิเทศจะเสริมส่วนที่ไม่สมบูรณ์และสรุปให้ที่ประชุมทราบ

แบบที่ 2 ผู้นิเทศสรุปและนำเสนอผลการเยี่ยมชั้นเรียนต่อที่ประชุม โดยเน้นการนำเสนอในส่วนที่ดีเป็นอันดับแรก แล้วสรุปข้อค้นพบให้ที่ประชุมทราบเพื่อเป็นกระจกเงาสะท้อนให้ผู้สอนเกิดความตระหนักในการที่จะแก้ปัญหาและพบปัญหาได้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและการรายงานผล

ผู้นิเทศทำการประเมินผล การดำเนินงาน เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ไม่บรรลุจุดประสงค์และรายงานผลเป็นเอกสารรูปเล่ม เพื่อใช้สำหรับศึกษานิเทศก์คั่นคว่ำในการปฏิบัติงานครั้งต่อไป แนะนำผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มเครือข่าย และโรงเรียนได้ทราบปัญหาและให้การสนับสนุนต่อไป

สรุปได้ว่า กลยัตนมิตรนิเทศ เป็นการนิเทศ ที่ได้ประยุกต์ใช้กระบวนการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นแนวทางในการดำเนินการ 5 ขั้นตอน และเป็นการนิเทศที่เกิดจากศรัทธา ในรูปแบบการให้ใจ ร่วมใจ ตั้งใจ และเปิดใจ

4. การนิเทศแบบวิทยาศาสตร์

การนิเทศแบบวิทยาศาสตร์เป็นการนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการนิเทศ ทำให้การนิเทศการสอนดำเนินไปอย่างมีระบบ มีเหตุผลเชื่อถือได้ มีหลักฐานปรากฏเด่นชัด

มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรภรณ์ แสงพลสิทธิ์. 2554 : 20)

การนิเทศแบบวิทยาศาสตร์ มีกระบวนการทำงานอยู่ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. สำรวจและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การสำรวจปัญหานั้น สามารถทำได้หลายวิธี

เช่น

- การประชุมสัมมนาครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน
- ใช้แบบสอบถาม
- ใช้แบบสังเกตการสอน
- ฯลฯ

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 27-28) เสนอวิธีดำเนินการนิเทศแบบวิทยาศาสตร์ ดังนี้

1. แสวงหาหลักพื้นฐานในการทำงานของตนเองและของครูที่จะนิเทศด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

2. มีการวางแผนงานแทนที่จะทำงานด้วยความคิดที่เกิดขึ้นเมื่อใดก็ลงมือทำเมื่อนั้น

3. สร้างหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกคน มีการฝึกอบรมก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่

4. แบ่งหน้าที่ของแต่ละบุคคลตามความสามารถ ความถนัด และให้ประจำหน่วย

ต่าง ๆ โดยมีคนคอยประสานงาน สร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้น

5. สร้างวิธีการและมาตรฐานของงาน และหาแรงจูงใจให้คนปฏิบัติงานเพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพ

6. กำหนดระยะเวลาที่เป็นมาตรฐานในการทำงาน สร้างแผนภูมิกำหนดตารางเวลาในการทำงาน
7. ทำการวิจัยและค้นคว้าหาวิธีสอน หรือวิธีทำงานที่ดีอยู่เสมอ สนับสนุนการทดลองภายใต้การควบคุมอย่างถูกต้อง
8. การศึกษาวิเคราะห์เป็นวิธีเดียวที่จะได้พบวิธีดีกว่าโดยให้ความสำคัญต่อรายละเอียดของงานด้วย
9. เป็นหน้าที่ของผู้นิเทศที่จะตัดสินว่าวิธีสอนใดเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมมากกว่าที่จะให้ครูเลือกเอง
10. ให้ครูเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติให้บรรลุผลสำหรับสอนเรื่องกระบวนการและวิธีการ ผู้นิเทศเป็นผู้แนะนำ ผู้นิเทศจึงควรศึกษาแสวงหาดีที่สุดในที่เหมาะสมที่สุดแนะนำให้แก่ครู
11. มาตรฐานการสอนแบบต่าง ๆ จะต้องเหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละคนว่าเป็นไปได้
12. การสอนจะมุ่งให้เด็กรู้จักวิธีการเรียนมากกว่าการให้ท่องจำ
13. ควรใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมให้ประโยชน์แก่นักเรียนสูงสุด

สรุปได้ว่า การนิเทศแบบวิทยาศาสตร์ เป็นการนิเทศ จะเน้นการทำงานอย่างมีระบบตามขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้น การนิเทศแบบนี้ คือสามารถพิสูจน์ได้ ทดลองได้ จึงนับว่า เป็นการนิเทศที่มีหลักเกณฑ์ที่ดี

5. การนิเทศแบบร่วมมือ (Collaborative Behaviors)

ในการนิเทศแบบร่วมมือนั้น ทั้งผู้นิเทศและครูจะร่วมกันตัดสินใจในวิธีการแก้ปัญหาและการปฏิบัติงานตลอดเวลา ทั้งครูและผู้นิเทศจะให้ข้อเสนอแนะแก่กันและกันเพื่อร่วมกันพิจารณาหาข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติ ซึ่งการนิเทศแบบร่วมมือมีลักษณะและการปฏิบัติดังนี้

(วัชรรา เล่าเรียนดี . 2552 : 128-129)

1. การสร้างความเข้าใจตรงกัน (Clarifying) ผู้นิเทศทำความเข้าใจกับปัญหาที่ครูพูดถึง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับปัญหาที่ครูได้นำเสนอโดยพยายามกระตุ้นให้ครูระบุสาเหตุของปัญหาและประเด็นของปัญหาให้ชัดเจน
2. การฟัง (Listening) ผู้นิเทศฟังอย่างตั้งใจ เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับปัญหาความคิดเห็นของครูที่มีต่อปัญหาการสอนของตนเอง ก่อนที่จะคิดพิจารณาแนวทาง การแก้ไขปัญหานั้น

3. การตอบสนอง (Reflecting) เพื่อความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับปัญหาและรายละเอียดของปัญหาที่ครูนำเสนอ ผู้นิเทศต้องตอบสนองด้วยการรับรู้และปัญหาของครู เพื่อให้แน่ใจว่าเข้าใจตรงกันว่าปัญหาที่แท้จริงของครูคืออะไร

4. การนำเสนอ (Presenting) ผู้นิเทศเสนอมุมมองและความคิดเห็นของตนเองให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาตามความคิดเห็นของครูเสนอข้อมูลที่ครูอาจจะมองข้ามความสำคัญ การเสนอความคิดเห็นของตนเองของผู้นิเทศในขั้นที่ผู้นิเทศจะช่วยให้ครูได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาเพิ่มขึ้น และมองเห็นสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาที่ชัดเจนมากขึ้น

5. การสร้างความเข้าใจตรงกัน (Clarifying) โดยผู้นิเทศพยายามทำให้ครูเข้าใจความคิดเห็น การรับรู้ของผู้นิเทศให้ชัดเจนมากขึ้น เพื่อปรับความเข้าใจตรงกันและมีแนวคิดในการแก้ปัญหาไปในทิศทางเดียวกัน

6. การแก้ปัญหา (Problem Solving) ทั้งผู้นิเทศและครูมีการแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะและทางเลือกในการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้และเหมาะสม

7. การกระตุ้นส่งเสริม (Encouraging) เป็นการกระตุ้นส่งเสริมและการยอมรับข้อโต้แย้งที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นผู้นิเทศต้องยอมรับข้อขัดแย้งและหาทางประนีประนอมเพื่อหาข้อยุติกันต่อไป เพราะความขัดแย้ง ความเห็นไม่ตรงกัน สามารถจะได้มาซึ่งวิธีแก้ปัญหาที่ดีและเหมาะสมที่สุด

8. ขั้นการเจรจาตกลงร่วมกันเพื่อหาข้อมูล (Negotiating) เป็นการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นที่ยอมรับของครูและผู้นิเทศ เพื่อให้ทั้ง 2 ฝ่าย เห็นด้วยกับรายละเอียดของแนวทางปฏิบัติ อาจมีการอภิปรายซึ่งแนวทางที่ได้ช่วยกันเลือก

9. การกำหนดมาตรฐาน (Standardizing) การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติเป็นการตกลงร่วมกันในรายละเอียดของแนวทางและแผนปฏิบัติ รวมทั้งกำหนด วัน เวลา สถานที่ที่จะดำเนินการตามแผนใช้สื่ออะไรบ้าง มีใครบ้าง เป็นผู้ร่วมงาน รายละเอียดเหล่านี้ต้องเจรจาปรึกษาร่วมกันให้ชัดเจน

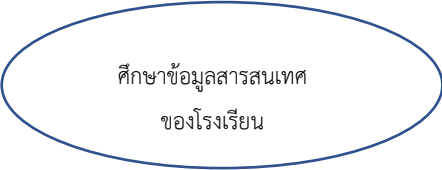
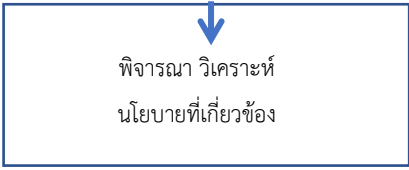
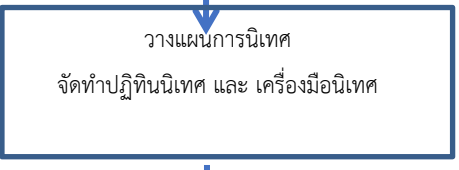
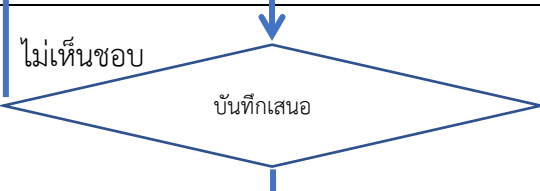
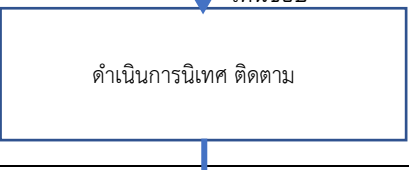
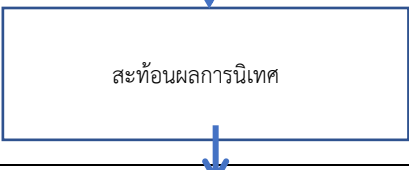
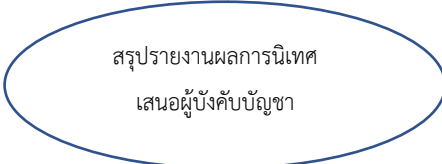
10. การตอบสนอง (Reflecting) เป็นการพิจารณาไตร่ตรองเพื่อสรุปแผนขั้นสุดท้าย ผู้นิเทศสรุปแนวทางและแผนปฏิบัติงานโดยครูยอมรับเข้าใจตรงกันทุกเรื่อง อาจจะให้ครูทบทวนแผนและแนวทางการปฏิบัติอีกครั้ง และมีการจัดบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหากการยอมรับนัดหมายการดำเนินการทุกขั้นตอนตามแผนก่อนนัดการประชุม

สรุปได้ว่า การนิเทศแบบร่วมมือกันนั้นทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจะร่วมกันตัดสินใจ ในวิธีการแก้ปัญหาและการปฏิบัติงานตลอดเวลา ให้ข้อเสนอแนะแก่กันและกันเพื่อร่วมกันพิจารณา หาข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติ

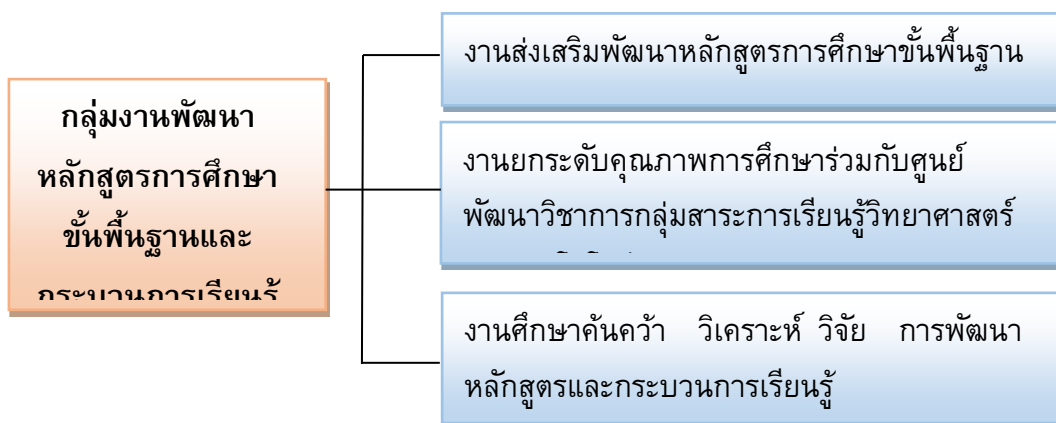

บทที่ ๕
ผลสำเร็จที่คาดหวัง

1.กระบวนการงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา

ลำดับ	ผังขั้นตอนการปฏิบัติงาน	รายละเอียดงาน
1		- ศึกษาข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานของโรงเรียนที่รับผิดชอบ หรือ - กลุ่มเป้าหมายที่จะออกนิเทศ
2		- พิจารณาวิเคราะห์ ยุทธศาสตร์ นโยบาย แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3		- จัดทำแผนการนิเทศโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย, ปฏิทินนิเทศ และเครื่องมือนิเทศตามประเด็นที่วิเคราะห์
4		- จัดทำบันทึกข้อความ เพื่อเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับพิจารณาอนุมัติให้ดำเนินการนิเทศ ตามแผนการนิเทศ, ปฏิทินนิเทศ และเครื่องมือนิเทศ
5		- ดำเนินการนิเทศ ติดตาม โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ตามแผนการนิเทศ, ปฏิทินนิเทศ และเครื่องมือนิเทศ ที่ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการ
6		- ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ สะท้อนผลการนิเทศร่วมกัน เพื่อหาประเด็นในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
7		- สรุปรายงานผลการนิเทศเสนอผู้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศของกลุ่มนิเทศฯ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 30 ต่อไป

2.กระบวนการงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้

ผลสำเร็จที่คาดหวัง

๑. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา มีการวิเคราะห์ วิจัย การพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา และนำผลงานวิจัยไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพ

๒. ผลการนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามภาระงานที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐

๓. เครื่องมือและนวัตกรรมไปสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการให้การศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. แนวทางการนิเทศ การบริหารและการจัดการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ และสถานศึกษามีประสิทธิภาพ

๕. สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาและจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

๖. สถานศึกษา มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาชาติ

๗. การวัดและประเมินผลการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาให้มีคุณภาพ

๘. ระบบการนิเทศติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารจัดการศึกษา มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ

๙. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ และสถานศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน